

„Národ, snažiaci sa zdaňiť až ku prosperite je ako muž stoja-
ci vo vedre a snažiaci sa zo-
dvihnúť ťahaním za rúčku.“

Winston Churchill

Obsah

Privatizácia: Telekom áno, SPP
nie?
str. 2

Dymová clona štátneho
altruizmu
str. 4

Hladové múry infraštruktúry
str. 4

Verejné školstvo, súkromné
peniaze
str. 5

Privatizácia 2.0
str. 6

Zaplať mi môj elektromobil!
str. 7

(Ne)efektívni
str. 7

V strede je príjemne
str. 8

Nemecká výkonnosť je liek,
nie hrozba
str. 10

Akcie z privatizácie Royal Mail
neboli až tak lacné
str. 10

Švédska realita ukazuje, ako
laissez-faire robí ľudí bohatými
str. 11

Editorial

Richard Ďurana

Voľby predsedov samosprávnych krajov sú za nami. Povolebný slovenský internet navodzuje zda-
nie, že na Slovensku je viac politológov ako voličov.
INESS do predvolebnej diskusie prispel vypracova-
vaním bločkov, ktoré prepočítavajú ceny za služby
poskytované jednotlivými krajinami na priemerného
občana toho ktorého kraja. Aj vďaka nim si mohli
občania porovnať politické sľuby s reálnymi možno-
stami politikov. Jednotlivé bločky si môžete pozrieť
na strane 15. Bude iste zaujímavé porovnať ich s
tými, ktoré županom vystavíme pri nasledujúcich
voľbách.

Momentálne beží pripomienkové konanie k návr-
hu Ministerstva pôdohospodárstva o nadobúdanie
vlastníctva poľnohospodárskej pôdy. Zákonom sa
má obmedziť právo vlastníkov poľnohospodárskej
pôdy slobodne nakladať so svojím majetkom a prá-
vo ostatných osôb nadobúdať poľnohospodársku
pôdu do svojho vlastníctva. Keďže ide o významný
zásah do vlastníckych práv jednotlivcov, spoluici-
niujeme hromadnú pripomienku k tomuto návrhu,
ktorú môžete podporiť do 2. decembra na [tejto ad-
rese](#). Argumenty proti tomu návrhu sme publikovali
v Market **Finesse** už v júlovom čísle, a kvôli aktuál-
nosti témy prinášame článok *Bez bumáčky nezase-
ješ* ešte raz aj v tomto čísle.

Časopis .týždeň sa pustil do témy stredovej príťaž-
livosti slovenských spoločenských vedcov po tridsi-
atke. Niektoré dôvody, prečo býva v ekonomickom
strede tlačienica, nájdete v článku Juraja Karpiša *V
strede je príjemne*.

INESS dlhodobo argumentuje v prospech privatizá-
cie štátnych podnikov. Štát nie je podnikateľ a jeho
občania by nemali znášať podnikateľské riziko,
ktoré na ich plecia štát prenáša. Neúspešné pod-
nikateľské projekty musia byť totiž dotované z daní

(súčasných alebo budúcich). Dokonca aj v prípa-
de ziskových štátnych podnikov nevieme posúdiť,
ako by fungovali v súkromných rukách, keďže väč-
šinou operujú v silo regulovaných (až monopolizo-
vaných) odvetviach. Na privatizáciu pristupuje aj
súčasná vláda, ktorej premiér sa dlhodobo privati-
zácií podnikov, ktoré prinášajú štátu peniaze, brá-
nil. V článku *Privatizácia: Telekom áno, SPP nie?*
hodnotíme dva protichodné prístupy k privatizácii
štátnych podnikov.

Silný nemecký export je údajne hrozbou pre krí-
zu sužovaný zvyšok eurozóny, počúvame z médií
nielen od európskych politikov (napr. od šéfeko-
nóma Európskej komisie, či francúzskych alebo
talianskych politikov) ale aj od šéfky Medzinárod-
ného menového fondu alebo amerického ministra
financií. Ozývajú sa dokonca návrhy o nanútení
zvýšenej spotreby v Nemecku s cieľom posilniť ex-
port ďalších krajín. O tom, že ide o vážne nepochop-
enie ekonomických súvislostí, píšeme v článku
Nemecká výkonnosť je liek, nie hrozba.

No a minulý mesiac sa udiala udalosť, ktorá by
ekonómom uniknúť nemusela: Švédska ríšska
banka udelila Nobelovu pamätnú cenu za eko-
nómiu rovno trojici profesorov, vysvetľujúcich
oceňovanie aktív. Ako sa dozvieme z článku *(Ne)
efektívni*, zaujímavosťou udeľovania tohtoročných
cien je, že dvaja z nich majú značne protichodné
vysvetlenie.

V čísle nájdete tak ako vždy široké spektrum tém
a ja vám prajem vám príjemné čítanie sprevádzan-
é prvým tohtoročným snežením,

Richard Ďurana

Bez bumáčky nezaseješ

Martin Vlachynský

Dať zbyhom kancelárskemu životu, kúpiť domček
s poľom kdesi na lazoch a živiť sa pestovaním bio-
cukiny a kozieho mlieka je sen mnohých členov
počítačovej generácie. Prekážkou k uskutočneniu
tohto sna bola dosiaľ pre väčšinu len vlastná vôľa.
Po novom sa k nej môžu pridať aj nové štátne re-
gulácie.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidie-
ka SR vypracovalo Legislatívny zámer zákona o
nadobúdanie vlastníctva poľnohospodárskej pôdy.
Hlavným cieľom je neumožniť predaj poľnohospo-
dárskej pôdy iným osobám, ako ľudom s poľno-
hospodárskym vzdelaním, alebo už aktívnym far-
márom (text zámeru dokonca naznačuje možnosť

povinnnej kombinácie oboch podmienok!). Zároveň
musia mať v danej obci, kde chcú kúpiť poľnohospo-
dársku pôdu aj trvalé bydlisko. V prípade práv-
nických osôb by štatutári museli mať poľnohospo-
dárske vzdelanie.

Znie to ako aprílový žart, no my už začíname au-
gust. Ministerstvo argumentuje, že dôvodom je,
aby poľnohospodársku pôdu obhospodarovali
„len subjekty, ktoré spĺňajú odbornú spôsobilosť
pre hospodárenie na pôde.“ Má sa tak vraj za-
brániť „Špekulatívnym predajom pôdy“ a jej ná-
slednej premene na stavebné parcely. V zámere
sa hrá aj na nacionalistický tón, má sa zamedziť
predaju pôdy cudzincom.

Takéto argumenty však nie sú ničím podložené. Za prvé, premena poľnohospodárskej pôdy na stavebné parcely nie je problém. V zámere sa uvádza jediné číslo, a síce že každý rok zmení majiteľa 0,5-1,5% poľnohospodárskej pôdy. Väčšina z nej však ostáva naďalej poľnohospodárskou pôdou.

Kto sa obťažuje zaoberať nejakými číslami, môže sa napríklad pozrieť na štruktúru pôdneho fondu Slovenska. Medzi rokmi 2007-2012 ubudlo 19 871 hektárov poľnohospodárskej pôdy, to je 0,82% celkovej plochy poľnohospodárskej pôdy. Avšak zastavané plochy a nádvorja v rovnakom období narástli len o 4 875 hektárov, čo je zhruba plocha maličkému mestu Modra. Väčšina poľnohospodárskej pôdy sa premenila na ostatné plochy (+8 376 ha, obsahuje manipulačné plochy, lomy, parky, cintoríny, poľné cesty...), lesné pozemky (+5 397 ha) a vodné plochy (+1 439 ha).

No ani premeny na zastavanú plochu sa netreba obávať. Je prirodzené a dovoľm si subjektívne napísať, že aj prospešné, že časť obyvateľstva sa presúva z masových sídlisk do menších obydlií. Medzi rokmi 2001-2012 narástol podiel ladom ležiacej ornej (oddychujúcej) pôdy viac ako 6-násobne, z 0,25% na 1,66% (v roku 2010 to bolo dokonca 2,37%). Viac ornej pôdy tak (nie vždy z pestovateľských dôvodov) zarastá burinou, ako sa zastavuje.

Je vtipné, že na jednej strane sa vláda „bojí“ premeny pôdy na zastavané plochy, na druhej strane ak išlo o výstavbu diaľnic či automobiliek, neváhala (a jej predchodcovia s ňou) majiteľov ornej pôdy vyvlastňovať a tento proces vylepšuje.

No ak by sme prijali tézu, že orná pôda je svätá a stavať sa na nej nesmie, aj keby sme mali v panelákoch bývať až do súdneho dňa, dá sa to ošetriť oveľa jednoduchšie existujúcimi prostriedkami. Žiadna premena poľnohospodárskej pôdy na stavebné parcely nemôže prebehnúť bez dovolenia verejného orgánu. Prečo teda treba dodatočnú bariéru? Dnes si farmári údajne až 95% pôdy prenajímajú, čiže tá už dávno je v „nefarmárskych“ rukách (najmä kvôli navráteniu pôdy z bývalých JRD). Keď chce vláda v poľnohospodárstve riešiť vlastníctvo, mohla by

sa radšej konečne pozrieť na pozemky neuzistených vlastníkov (nie neznámych, ako sa často mylne uvádza), ktoré zaberajú asi pätinu poľnohospodárskej pôdy na Slovensku a ktoré je možné len prenajímať, nie predávať. Problém, ktorý je na stole už dve desaťročia.

Argument o odbornej spôsobilosti je rovnako neúnosný. Väčšina z našich predkov boli poľnohospodári a takmer nikto z nich nemal poľnohospodárske vzdelanie. Odbornosť pri práci s pôdou a zvieratami sa dá získať aj rokmi praxe a spolupracou so skúsenými farmármi, nie len sedením na univerzite v Nitre. V extrémnom prípade sa môžeme dostať do absurdnej situácie, že dieťa z farmárskej rodiny, ktoré od mala pomáhalo na rodinnom statku, nebude mať možnosť osamostatniť sa, pretože nebude mať potrebný papier o vzdelaní. Vydavateľstvo nemusí vlastniť spisovateľ, ani železiarne riadiť oceliar.

Posledným argumentom bolo zabránenie získavaniu pôdy cudzincami. Tento dedičný strach pred obsadením nepriateľom je pochopiteľný, ale iracionálny. Ministerstvo neuvádza žiadne číslo, koľko pôdy už vlastní cudzinci. Ani nemôže, žiadne také číslo neexistuje, ale dá sa na základe pôdy vo vlastníctve firiem špecializujúcich sa na jej predaj cudzincom odhadnúť v rádoch percent z celkovej poľnohospodárskej pôdy. Tá pôda tu ostane aj keď ju budú obhospodarovať cudzinci (ak by sme sa predsa báli, že ju budú odvážať na tatrovkách do Maďarska, môžeme zakázať jej export). Naopak, zahraniční farmári môžu byť cenným zdrojom hmotného aj vedomostného kapitálu pre domáce poľnohospodárstvo, ktoré sa predsa len ešte nie celkom zobudilo z kolchoznického sna.

Cudzinci však naše poľnohospodárstvo ohrozujú. Tími cudzincami sú rôzne plodiny, ktoré sa pestujú nie na základe dopytu spotrebiteľov, ale na základe aktuálneho nastavenia dotácií z Bruselu. Príkladom sú všadeprítomné lány repky olejnej, ktorú sme nútení primiešavať do palív, pretože to v Bruseli niekomu prišiel ako dobrý (a výnosný) nápad. Od roku 2000 plocha repky narástla z 93 700 hektárov na dnešných 137 000 hektárov. Zaberá tak 10,1% z celkovej plochy vhodnej na osev, kým v roku 2000 to bolo 6,3%. V roku 2010 to bolo dokonca

12,4%. Pritom len 10% percent produkcie repky ide na potravinárske účely. Ak ku tomu prirátame aj slnečnicu a zopár ďalších plodín, olejiny zaberajú 254 800 hektárov. Na porovnanie, konzumná zelenina sa na Slovensku pestuje na ploche 6 600 hektárov, teda zaberá ani nie 0,5% plochy na osev. Dokonca aj taká folklórna plodina ako zemiaky sa pestuje len na 9 100 hektároch (0,67% plochy). Od roku 2000 plocha osadená zeleninou poklesla o 54%, osiata zemiakmi o 66,3%. Pritom už sama EÚ začína uznávať, že povinné biozložky v palive neboli až taký skvelý nápad.

Plochy je dosť, aj aktívnych poľnohospodárov. Spoločná poľnohospodárska politika Bruselu je na rozdiel od zmienených okolností tým skutočným problémom. Svojou dotačnou politikou v kombinácii s kvótami spôsobuje výrazné deformácie v produkcii. Stačí si spomenúť na slovenské cukrovarníctvo. Pred týmto problémom však naši zodpovední len cudne privierajú oči. A obyvatelia sa zatiaľ sťažujú, že na pultoch nevidia na Slovensku vyprodukované plodiny.

Záver

Navrhovaný legislatívny zámer hrubo zasahuje do vlastníckych práv a výrazne obmedzuje možnosť majiteľov pôdy nakladať so svojim majetkom. Dokonca aj Ministerstvo spravodlivosti SR v námietkach ku zámeru píše, že niektoré podmienky sú „nepripustným ústavnoprávnym obmedzením nakladania s majetkom.“ Zámer je postavený na slabých, nepodložených argumentoch a predstavuje bariéru rozvoja slovenského poľnohospodárstva do modernej podoby.

Pozn. Podľa legislatívnych pravidiel vlády by mal návrh zákona prísť na rokovanie vlády. Uvidíme, s akým znením, či ministerstvo zapracuje napr. pripomienky Ministerstva spravodlivosti. Ak ho vláda prijme, Ministerstvo bude povinné pripraviť návrh zákona zodpovedajúci schválenému zámeru. Nový návrh bude možné pripomienkovať počas pripomienkového konania.

eTrend, 6.8.2013

Ak s návrhom nesúhlasíte, môžete do 2.12.2013 podporiť hromadnú pripomienku, ktorú nájdete na www.changenet.sk/?section=kampane&x=747652

Privatizácia: Telekom áno, SPP nie?

Ján Dinga

Vláda slovami ministra Kažimíra oznámila zámer predajť 49% podiel štátu (vrátane podielu Fondu národného majetku) v Slovak Telekom, ktorého hodnota sa môže pohybovať do výšky 1 mld. eur. Zaujímavý je najmä kontext, v ktorom sa privatizácia uskutočňuje. Premiér Fico sa totiž voči privatizácii v minulosti viackrát ostro vyhranil. Odmietal privatizáciu Carga, bratislavského letiska, počas Radičovej vlády odmietol privatizáciu teplární a „takého majetku, ktorý

prináša štátu peniaze“. Svoj postoj neprivatizovať potvrdil aj po posledných voľbách.

SPP

V prípade stratového SPP (zodpovedného za obchod a dodanie plynu) tak súčasná vláda namiesto predaja 51% štátneho podielu pristúpila k prevzatíu zvyšného podielu zo súkromných rúk. Argumentom mala byť garancia cien plynu, akási ochrana domácností pred súkromnými vlastníckymi. Odhládnuť od

hystérie, ktorú vláda vytvára okolo súkromného vlastníctva strategických podnikov, existuje viacero dôvodov, pre ktoré k neprimeranému rastu cien nemohlo dôjsť:

1. SPP je síce dominantným dodávateľom, ale nie monopolným dodávateľom plynu (ovláda približne dve tretiny trhu). V roku 2012 pôsobilo na trhu 22 dodávateľov plynu, z toho 10 v regulovanom segmente domácností (SPP malo v roku 2011 v segmente domácností 90% podiel na trhu, v roku 2013 očakáva už len 79% podiel). Liberalizácia trhu s plynom otvorila priestor pre konkurenčných dodávateľov, ktorí preberajú stále viac bývalých zákazníkov SPP.

2. SPP je regulovaný Úradom pre reguláciu sieťových odvetví, oprávnenosť zvyšovania cien preto musí vždy v konečnom dôsledku potvrdiť štát (aj preto tvorí SPP dodávaním plynu do domácností každoročnú stratu vo výške desiatok miliónov eur).

Slovak Telekom

Prečo spomíname SPP? Pretože podobností so situáciou v Slovak Telekom je toľko, že vláda by buď mala Slovak Telekom odkúpiť z rovnakých dôvodov ako SPP, alebo naopak, predat SPP z rovnakých dôvodov ako Slovak Telekom:

1. Rovnako ako v prípade SPP má byť predmetom obchodu 49% akcií spoločnosti (v SPP štát prevzal 49% akcií z rúk súkromného vlastníka, v Slovak Telekom chce predat svoj 49% podiel súkromnému vlastníkovi).

2. Rovnako ako v prípade SPP má v Slovak

Telekome rozhodujúce slovo zahraničný vlastník (v SPP štát síce vlastnil väčšinový podiel, mal ale menšinu v manažmente spoločnosti).

3. Rovnako ako v prípade SPP má aj Slovak Telekom dominantné postavenie na telekomunikačnom trhu (tržby v roku 2012 dosiahli 2,13 mld. eur).

4. Rovnako ako v prípade SPP aj do činnosti Slovak Telekomu zasahuje štát prostredníctvom Telekomunikačného úradu a Protimonopolného úradu.

Natískajú sa preto otázky: pri predaji Slovak Telekomu už nehrozí zdražovanie pevných liniek, ako tým premiér strašil napríklad pri plánovanej privatizácii teplární bývalou vládou? Pri predaji Slovak Telekomu s jeho dominantným postavením už netreba garantovať ceny mobilných služieb, ako sa tým premiér oháňal pri prevzatí SPP? Pri predaji Slovak Telekomu sa už netreba obávať zvyšovania cien napríklad pri poskytovaní internetových služieb?

Zdá sa, že hystéria, ktorú vláda vyvolávala pri prevzatí SPP, sa rozplýva v momente, keď premiér hľadá pol miliardy eur na vyvlastnenie zdravotných poisťovní. Zdá sa určite aj nejaká rezerva na súdne spory, keďže len doterajšie arbitráže kvôli zákazu zisku poisťovniam stáli daňových poplatníkov okolo 50 miliónov eur.

Privatizovať, či neprivatizovať?

Rizikom pre občanov nie sú veľké podniky v súkromných rukách, ale ochranná ruka

štátu nad monopolmi (či už štátnymi alebo súkromnými) brániaca vstupu ich konkurentov na trh. A to je aj slovenský prípad: k liberalizácii trhu s plynom prišlo na Slovensku až v roku 2007. No citlivý segment domácností si svojho poskytovateľa môže vyberať len od roku 2011, čo je aj jedným z dôvodov stále vysokého podielu SPP na trhu. Pamätníci si tiež spomenú na neudelenie licencie tretiemu mobilnému operátorovi na prelome tisícročí, ktorý mohol vytvoriť konkurenčný tlak na dvoch dominantných operátorov v časoch boomu penetrácie mobilnými telefónmi.

Je to práve transparentná privatizácia štátnych podielov v podnikoch, ktorá odstraňuje riziká podnikania štátnych nominantov z pliec daňových poplatníkov (na každoročné straty štátneho Carga či bratislavského letiska dnes doplácame všetci). Z tohto hľadiska je pozitívne, že premiér zmenil na privatizáciu názor. Rovnako dôležité však je, na čo sa jednorázové privatizačné príjmy použijú.

Minister Kažimír avizoval, že kľúčovým by malo byť zníženie dlhu. To by bolo dobrou správou, ktorá môže napomôcť pri uzdravovaní verejných financií, pokiaľ sa privatizačnými príjmami len neoddaľuje konsolidácia (nižší verejný dlh prinesie aj jeho lacnejšiu obsluhu). Ak sa však premiér rozhodne investovať privatizačné príjmy do unitárneho systému jednej zdravotnej poisťovne, môže nás tento špás ešte vyjsť poriadne draho.

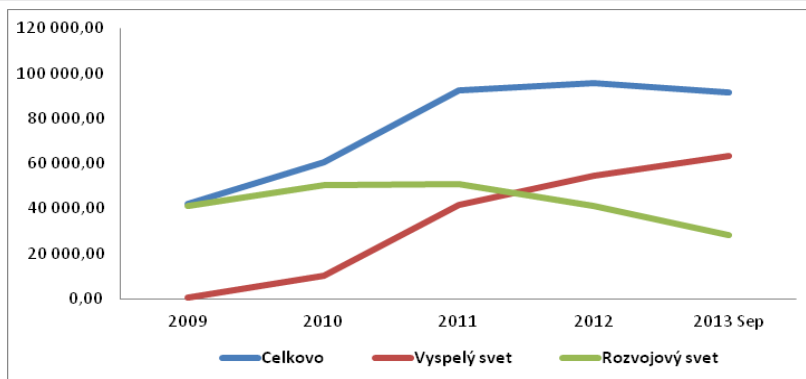
iness.sk, 4.11.2013

Porovnanie

Záchrancovia samých seba

Medzinárodný menový fond vznikol aj ako nástroj úverovej pomoci vyspelých krajín rozvojovému svetu. Stačili tri roky a je to inak. Ešte v roku 2009 tvorili úvery vyspelým krajím zanedbateľných 665 miliónov SDR z celkového balíka úverov v hodnote viac ako 42 miliárd SDR. S príchodom dlhovej krízy sa pomer začal rýchlo meniť. Úvery pre vyspelé štáty prudko rástli, kým tie pre rozvojové krajiny klesali. V roku 2011 bolo viac úverov ešte stále v rozvojových krajinách, no už nasledujúci rok sa situácia zmenila.

V septembri 2013 bola výška úverov MMF pre rozvinuté krajiny viac ako dvojnásobná

oproti rozvojovým. MMF sa tak stal inštitúciou, cez ktorú a vyspelý svet snaží zachrániť

sám seba.

Zdroj: imf.org Graf: INESS

INESS Policy Notes

INESS Policy Note 1/2012 Dane ešte zvyšovať netreba (Čo chýba analýze Ódora a Horvátha) <http://goo.gl/EtbDf>

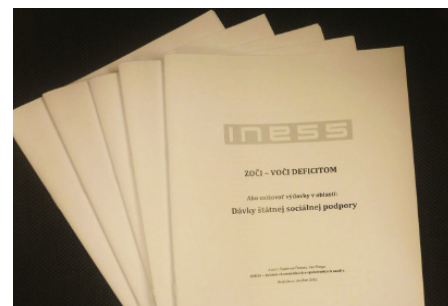
INESS Policy Note 2/2012 Reálny zmysel prísnejších STK uniká <http://goo.gl/S1FYj>

INESS Policy Note 3/2012 Penzijný systém, kam SMERuješ? <http://goo.gl/SQrls>

INESS Policy Note 4/2012 Ako znížovať výdavky v oblasti: Podpora osobnej železničnej dopravy <http://goo.gl/1JMb9>

INESS Policy Note 5/2012 Nižšími odvodmi za vyššiu zamestnanosť <http://goo.gl/lqRcY>

INESS Policy Note 1/2013 Investičné stimuly <http://goo.gl/j1bvH>

Dymová clona štátneho altruizmu

Ján Dinga

Jedným z hlavných príjmov štátnej pokladnice je daň z pridanej hodnoty. V praxi táto daň spotrebiteľovi predražuje cenu väčšiny tovarov o 20 %. Toto predraženie spočíva práve v platení DPH, prostredníctvom ktorej štát vyberá od občanov viac ako 4 mld. eur ročne.

Štát nad rámec DPH uvaľuje na vybraný druh spotreby aj osobitné spotrebné dane. Najznámejšie sú daň z tabaku, daň z liehu, z uhlia, či z minerálnych olejov. Účelom týchto daní je okrem ďalšieho plnenia štátnej kasy (na spotrebných daniach vyberá štát viac ako na dani z príjmu právnických osôb pri 23 % sadzbe) aj plnenie „verejného záujmu“. To je, koniec-koncov, aj hlavný rozdiel medzi ideou DPH a spotrebnou daňou.

Spotrebná daň sa viaže ku konkrétnej činnosti, druhu spotreby. Pri zavádzaní týchto daní sa často uvádza, že cieľom spotrebnej dane je zníženie takejto spotreby. Základné ekonomické pravidlo hovorí, že predraženie ceny alkoholu spotrebnými daňami obmedzuje jeho konzumáciu, a vysoká cena benzí-

nu (ktorá je z 50 % tvorená DPH a spotrebnou daňou) mnohých ľudí odrádza od kúpy vozidla s vysokou spotrebou paliva, či od nadmerného jazdenia.

Výťažok z týchto daní môže byť následne použitý na odstraňovanie negatívnych javov (resp. externalít), ktoré sú spojené so spotrebou statkov, ktorých sa týkajú: napríklad podporu liečby gamblerov, či alkoholikov.

Koľko stoja naše cesty?

Podobný princíp platí pri spotrebných daniach (a iných súvisiacich poplatkoch) na benzín a naftu. Dá sa argumentovať, že motoristi produkujú externality v podobe znečistenia ovzdušia či opotrebovania ciest, ktoré treba kompenzovať spotrebnou daňou. Je však táto daň primeraná?

Majitelia motorových vozidiel plnia verejný rozpočet hneď niekoľkými daňami a poplatkami. Vyše miliardy eur sa každý rok vyzbiera na spotrebnej dani z minerálnych olejov. Ďalších 133 miliónov eur zaplatia na dani z motorových vozidiel vybraných VÚC. Na mýte a diaľničných známkach sa ročne vyberie vyše 200 miliónov eur. Motoristi tak do verejnej kasy každoročne zaplatia takmer 1,4 mld. eur.

Cestná infraštruktúra je majetkom verejnej správy a jej udržiavanie stojí nemalé peniaze. Slovenská správa ciest a Národná diaľničná spoločnosť v minulom roku vydali na údržbu a investície do cestnej infraštruktúry 637 mil. eur (v tomto roku je plánovaný

odhad vyše 750 mil. eur). Ďalších vyše štvrt miliardy eur minuli na dopravu VÚC (ktoré sú vlastníkami ciest II. a III. triedy). Celkovo teda vynakladáme na údržbu a výstavbu ciest z verejných zdrojov necelú 1 mld. eur ročne.

Toto porovnanie je zaujímavé najmä v kontexte zámeru poskytovať dotácie na nákup elektromobilov. Hlavným argumentom je pochopiteľne ekologickosť elektromobilov (oproti klasickým automobilom jazdiacich na benzín či naftu), ktorú by mali z daní podporiť všetci občania vrátane motoristov.

Dane uvalené na motoristov však už dnes výrazne prevyšujú výdavky na udržiavanie a investície do cestných komunikácií (treba tiež zdôrazniť, že výdavky na výstavbu diaľnic sa na Slovensku financujú najmä z eurofondov, čiasto z vlastných zdrojov by vláda investovala do výstavby diaľničnej siete výrazne menej). Na odstraňovanie externalít vo forme znečistenia by preto mohla byť použitá práve tá časť motoristických daní a poplatkov, ktorá ide nad rámec výdavkov na cestné komunikácie.

Teda aspoň v prípade, že úlohou spotrebných daní je skutočne proklamované odstraňovanie externalít a obmedzenie spoločensky neželanej spotreby (ako často argumentujú fiškálni teoretici). V opačnom prípade sú sadzby spotrebných daní stanovované čisto s cieľom zabezpečiť príjem rozpočtu. A ich možné dopady len dymovou clonou.

iness.sk, 30.10.2013

Hladové múry infraštruktúry

Martin Vlachynský

Vlády členských štátov eurozóny v roku 2012 minuli o 350 miliárd eur viac, ako vybrali na daniach, čo je deficit väčší ako napríklad ročné HDP Rakúska.

No hlasy o tom, že šetríme priveľa (a mali by sme sa zadlžovať ešte rýchlejšie – ale túto druhú časť vety väčšinou od odporcov šetrenia nepočujete) nestrácajú na intenzite. Leszek Balczerowicz, bývalý finančník a šéf centrálnej banky Poľska v tejto súvislosti trefne poznamenáva: „Rétorika príjemnej fiškálnej aritmetiky (čím väčší fiškálny stimul, tým lepšie) bola nahradená neprijemnou (čím vyššia fiškálna konsolidácia, tým horšie).“ Priaznivcov nešetrenia je počuť najmä s Grécka. To napriek dvom balíkom pomoci a bankrotu má na rok 2014 opäť diery v rozpočte vo výške dvoch miliárd eur. To znamená, že naplánované príjmy (z daní a z eurovalu) sú o dve miliardy nižšie, ako naplánované výdaje. Táto diera sa má zaceliť práve oným magickým rastom.

Na tom by nebolo nič zlé, aj INESS pravidelne opakuje, že zníženie priamej (dane) aj ne-

priamej (byrokracia, zákonník práce) záťaž s súkromnému sektoru prinesie hospodársky rast, nižšiu nezamestnanosť a vyššie disponibilné príjmy obyvateľstva. Problém však je, že „rast“ v politických predstavách väčšinou zosobňuje odčerpanie zdrojov zo súkromného sektora a ich presunutie na rozsiahle verejné investície.

Počas zemiakového hladomoru v Írsku v 19. storočí čelila britská vláda humanitárnej

katastrofe „hladovými múrmi“, teda budovaním múrov hladujúcimi roľníkmi kade-tade po krajine.

Dnešné vlády majú modernejšiu metódu – diaľnice. Nie že by diaľnice ako také boli nezmyselné (viete si vôbec predstaviť dopravu medzi Trnavou a Bratislavou bez diaľnice?). Nanešťastie, príliš často sa stávajú univerzálnym nástrojom na fiktívnu stimuláciu ekonomiky. Verejné investície sa málokedy riadia ekonomickým ráciom a často predstavujú len jednoduchú skratku, ako si získať určitý región či odvetvie a ako zvýšiť prestíž krajiny a najmä konkrétnych politikov.

Ak má výstavba diaľnic pomôcť gréckemu rastu, je záhadou, prečo mu nepomáha výstavba diaľnic z obdobia 2000-2006, keď bolo Grécko druhým najväčším príjemcom eurofondov na dopravu hneď po Španielsku (spolu do týchto dvoch krajín smerovalo 54 % z európskeho fondu na dopravu. O kolosálnej výstavbe diaľnic v Španielsku a následnom páde viac tu).

Je až prekvapujúco ťažké nájsť údaj o dĺžke gréckych diaľnic, ako jediná krajina nemá na Eurostate žiadne dáta (štatistiky boli vždy grécka slabina...). Podľa konzervatívneho odhadu má Grécko zhruba 1100 kilometrov (alebo 1650 km a možno až 2005 km) diaľnic pre svojich 10 miliónov obyvateľov, z ktorých 4 milióny žijú v Aténach a viac ako

milión na ostrovoch. Žiaden rekord ako v Španielsku, no zároveň je to slušná sieť (podobná dĺžka ako v Chorvátsku, väčšia ako vo Fínsku).

Podstatnejší fakt ako dĺžka je údaj, že od začiatku krízy sa vyťaženosť gréckych diaľnic znížila o 40%. Po existujúcich diaľniciach nemá kto jazdiť, tak kto bude jazdiť po tých

nových? Významný podiel už aj tak vzácného kapitálu v gréckej ekonomike sa zabetónuje a zaasfaltuje do nových ciest. A sme opäť na začiatku začarovaného kruhu chybných verejných investícií, keď jednu spľasnutú bublinu sa snažíme napraviť nafukovaním inej.

iness.sk, 28.10.2013

Cena štátu

Slovensko neuspelo so sťažnosťou na Najvyššom nemeckom spolkovom súde a je tak o krok bližšie k definitívnej prehre arbitráže s holandskou firmou Achmea, ktorá vlastní zdravotnú poisťovňu Union. Arbitráž sa začala v roku 2008 rozhodnutím prvej Ficovej vlády zakázať tvorbu zisku zdravotným poisťovníam. Rozhodnutie o zákaze zisku neskôr vyhlásil za protiústavné aj slovenský Ústavný súd.

Ministerstvo financií sa spolieha na podanie mimoriadnej sťažnosti na Vyššom krajinškom súde vo Frankfurte. Odborníci sa však zhodujú, že úspech sťažnosti je nepravdepodobný, keďže ten istý súd už v minulom

roku rozhodol v rovnakej veci v neprospech Slovenska. Daňoví poplatníci tak budú s vysokou pravdepodobnosťou musieť kvôli zákazu zisku zaplatiť 22 miliónov eur ako odškodnenie akcionárom Unionu a ďalšie 3 milióny eur za ich súdne trovy. Náklady na

právne služby Slovenskej republiky v arbitrážnom spore pritom už dosiahli neuveriteľných 13 miliónov eur.

Tento účet nemusí byť definitívny. Štát má rozbehnuté v súvislosti s kontroverzným zákazom aj ďalšie súdne spory, v ktorých sa poškodené firmy súdia so štátom o stovky miliónov eur. Podľa premiéra sa v budúcom roku chystá aj vyvlastnenie zdravotných poisťovní s cieľom zavedenia unitárneho systému. To môže otvoriť aj nové kolo súdnych sporov, ktorých náklady opäť ponesú daňoví poplatníci.

www.cenastatu.sk

Výdavky štátu

Vláda poskytla štátnemu podniku **Závodisko, š. p. (petržalská dostihová dráha)** v rokoch 2009 – 2012 dotácie za vyše 4 milióny eur, z ktorých takmer polovica išla na ceny pre dostihových víťazov. Vyplýva to z Výročnej správy podniku za rok 2012.

Závodisko na svojej stránke uvádza, že „v krajinách EÚ sú dostihy súčasťou spoločenskej nadstavby a prestíže, verejne vhodnou prezentáciou renomovaných firiem a úspešných ľudí.“ Otázkou ostáva, prečo sa na túto prestíž, prezentáciu a výhry súkromných vlastníkov koní majú skladať daňoví poplatníci, ktorí nemajú ani takú prestíž ani úspech, a možno by radšej ako podporu do-

stihov uvítali o nejaké to euro viac vo svojej peňaženke. Petržalské Závodisko dostalo dotáciu vo výške 857 tisíc eur aj v tomto roku.

Perličkou je, že štátna dostihová dráha má rovnakého riaditeľa úctyhodných 24 rokov. Toho minulý rok odvolal vtedajší minister pôdohospodárstva Zsolt Simon, keďže podľa výsledkov ministerskej kontroly „nenakladal s prostriedkami daňových poplatníkov hospodárne, efektívne a účelne“ a „uzatvoril nevypovedateľnú zmluvu na výstavbu novej tribúny.“ V marci 2012 sa však uskutočnili predčasné parlamentné voľby po ktorých prišla nová vláda a nový minister, a nesmrteľný

riaditeľ dostihovej dráhy Marián Šurda zasaadol opäť na svoj stolec.

Tak ako štát nedotuje vašeň pre automobilové preteky či drahé autá, je na mieste otázka, či by mal podporovať práve dostihy a starostlivosť o kone. Podobnú podporu koniec-koncov nedostávajú fanúšikovia kynológie, ornitológie, či akvaristiky. Deficit verejných financií má aj v budúcom roku presiahnuť 2 miliardy eur. Stále tak stojíme pred dilemou, či naďalej zvyšovať dane alebo šetriť vo výdavkoch verejnej správy, z ktorých dnes dotujeme aj extrémne drahé koničky úzkej skupine väčšinou majetných ľudí.

Verejné školstvo, súkromné peniaze

Ján Dinga

Vo verejnom školstve, podobne ako u iných verejných statkov poskytovaných štátom, dochádza k odstrihnutiu zákazníkov (v tomto prípade žiakov, resp. ich rodičov) od priamych nákladov, ktoré sú s poskytovaním tohto statku spojené.

Málokterý rodič vie, aké sú výdavky školy na žiaka, na učiteľa, či na pomôcky a kurzy, ktoré sú s vyučovacím procesom spojené. Rodič koniec-koncov ani nemá motiváciu sa tým zaoberať, keďže školu neplatí priamo zo svojho vrecka, ale len nepriamo prostredníctvom daní.

Školy sú dnes na Slovensku financované na základe normatívu na žiaka. Normatív však dostáva od štátu zriaďovateľ (obec alebo VÚC) a ten v konečnom dôsledku rozhoduje

o tom, ktorá škola dostane koľko prostriedkov. Narušenie priamych finančných vzťahov medzi rodičmi, žiakmi a školou, v kombinácii s nejasnosťou „pridanej hodnoty“ vzdelávacieho systému tak znižuje tlak na kvalitu a

efektívne financovanie výučby.

Príklady zo zahraničia pritom ponúkajú spôsob ako zvýšiť prirodzené motivácie smerom k väčšej efektívnosti a kvalite vzdelávacieho procesu aj pri zachovaní jeho verejného charakteru. Jedným z nich je financovanie cez tzv. voucherový systém.

Voucher predstavuje štátnu dotáciu na vzdelanie pre konkrétny študenta. Voucher sa však viaže priamo na študenta a finančné prostriedky tak končia tam, kde aj študent. V americkej Arizone tento princíp ešte rozšírili (aj keď zatiaľ len pre niektoré skupiny študentov). Voucher sa nestráca v školskom rozpočte po zapísaní žiaka do školy, práve naopak, jeho význam sa vtedy len začína. Rodičia si sami môžu určiť, na čo bude pou-

žitý: školné, učebnice, krúžky, či kurzy. Majú tiež možnosť nevyčerpanú časť vouchera preniesť do ďalších rokov a šetriť tak na budúce štúdium svojho dieťaťa.

Výhodou tohto systému je nielen väčšia možnosť voľby rodičov namiešať svojmu dieťaťu ideálny vzdelávací mix, ale najmä kontrola nákladov na jednotlivé vzdelávacie aktivity. Rodičia nemusia nakúpiť zbytočne drahé kurzy či krúžky, ale zvoliť pre nich najpriateľ-

nejšiu kombináciu kvality a ceny. To zas vytvára tlak na školy, aby ponúkali také služby, ktoré sú pre rodičov priateľné.

Zaujímavým výsledkom tohtoročnej štúdie, ktorá vplyv arizonských voucherov analyzovala je, že mali pozitívny vplyv aj na verejné školy, ktoré sa tohto programu nezúčastnili. Konkurenčný tlak totiž donútil aj tieto školy zlepšiť svoj prístup k vzdelávaciemu procesu v obave o stratu svojich študentov.

Nakupovanie predmetov, pomôcok, doučovania a krúžkov je na Slovensku síce hubnou ďalekej budúcnosti, na zavedenie voucherového financovania ale existuje priestor aj u nás. V záujme konštruktívnej verejnej diskusie však najprv treba opustiť starú mentalitu a vychádzať z prirodzeného predpokladu, že vo výchove a vzdelávaní svojho dieťaťa je kompetentnejší rodič ako štát.

iness.sk, 24.10.2013

Privatizácia 2.0

Martin Vlachynský

Royal Mail, britská pošta, sa stala menej kráľovská a viac ľudová. Jeden zo symbolov Británie vstúpil na burzu.

Červené valcovité schránky 360 rokov starej Kráľovskej pošty patria ku Británii rovnako ako čaj o piatej a hon na líšku. No z tradícií sa nenajeme a to je aj prípad pošty. Objem listových zásielok sústavne klesá a ako to v štátnych firmách býva, schopnosť vyrovnáť sa s touto situáciou je slabšia. Straty najmä s počiatku krízy išli do stoviek miliónov libier ročne. Penzijné záväzky dosahujú 4,5 miliardy libier a aj to len vďaka tomu, že vláda zmenila inflačné valorizovanie z RPI na CPI. Pôvodná diera bola 8 miliárd libier.

RM chce negatívne trendu čeliť väčším dôrazom na parcelové (kuriérne) služby. No na to potrebuje silného partnera. Vláda sa rozhodla pre politicky vždy odvážny krok – privatizáciu. A to pomerne netradičným spôsobom, vstupom na burzu. Ponúknuté boli akcie v hodnote 52,2% kapitálu spoločnosti, 2/3 pre veľkých investorov a 1/3 pre malých investorov. 150 000 zamestnancov okrem toho dostalo akcie v hodnote 2000 libier. Napriek deklarovanému tvrdému odporu odborov ich nakoniec neprijalo len asi 100 zamestnancov. V zálohe je ešte asi 15% hodnoty kapitálu na potenciálny ďalší predaj. Možnosť kúpiť si kúsok „svojej“ pošty u Britov zarezovala a 690 000 malých akcionárov si kúpilo akcie v priemernej hodnote 750 libier.

Teraz sa vráťme domov. Už v roku 2005 viacerí varovali, že na slovenské nákladné

železnice neprichádzajú investície a hrozí, že náš koridor začnú tranzitné vlaky obchádzať cez Poľsko a Maďarsko. Riešením bolo zohnať pre Cargo kapitálovo silného partnera. V roku 2006 bola na stole ponuka rakúskych železníc znejúca na viac ako pol miliardy eur. Tú však nová vláda silácky odmietla.

Ďalší vývoj dobre poznáme. Cargo vyrábalo stratu za stratou (v roku 2012 to bolo 24 miliónov eur, čo je skvelý výsledok v porovnaní s viac ako 120 miliónovými stratami v rokoch 2009 a 2010) a do toho prišla kríza, ktorá zasadila nákladnej preprave tvrdú ranu. Aby toho nebolo málo, vďaka liberalizácii nákladnej železničnej dopravy musí slovenská štátna firma tvrdo bojovať s konkurenciou, napríklad Poliakmi.

Objem prepravy sa od začiatku krízy prepadol o tretinu. Firma prežila len vďaka 166 miliónovej štátnej pôžičke – no na jej splátky musela minulý rok predať viaceré depá a opravovne asi za 60 miliónov eur. Momentálne je táto firma s viac ako 6000 zamestnancami v situácii, že prípadná strata veľkého zákazníka by ju definitívne zlomila. S ňou by zaplakali aj je veritelia, okrem štátu aj ŽSR a ďalší, ktorým dlhuje zhruba pol miliardy eur.

V takej situácii aj sociálne-demokratická vláda nemá inú možnosť, ako predsa len skúsiť privatizáciu (hoci toto štipľavé slovo z úst nevypustili). No to dosť nešťastným spôsobom. Väčšina ako-tak hodnotných (ne)hnuteľných aktív ako vozne či prekladiská sa majú viesť do dcérskych firiem, ktoré sa predávajú.

Cargu ostane len samotná logistika vlakov, správa vozňov a vykladanie tovaru bude v rukách súkromných firiem.

Riešenie? Áno, nachvíľu. Predajom by firma mala získať zhruba 200 miliónov, vďaka ktorým zvládne ešte nejakú chvíľu – možno dokonca aj dlhšie, ako len do volieb – splácať dlhy a fungovať ďalej. Existuje šanca, že z dcér dokáže súkromný partner vytrieskať väčšiu efektívnosť, no jadro problému je v upadajúcej hlavnej činnosti, teda preprave tovaru. A tam veľký vietor môžeme sotva očakávať.

Ale moment. Jedno eso v rukáve tu predsa len je. Cargo na Slovensku podľa štatistik platilo najvyššie ceny v Európe za prístup na železničnú sieť. V roku 2011 sa tieto platby upravili smerom dole a nedávno dokonca vláda Cargo spätne priznala zníženie cien od roku 2010, čo mu vynesie niekoľko desiatok miliónov. Na roky 2013-2016 má byť ďalšie zníženie poplatku, čo prinesie ďalšie desiatky miliónov.

V čom je trik? Že prevádzkovateľom infraštruktúry je iná štátna firma, ŽSR. Tej tie peniaze budú chýbať. Nie že by ich tam mali nazvyš. Minulý rok síce ŽSR bola v zisku 15 miliónov, no rok predtým zaknihovali stratu 32 miliónov a pred tým viac ako 100 miliónov. Pri výpadku niekoľko desiatok miliónov nie je ťažké uhádnuť, akú farbu bude mať hospodársky výsledok v ďalších rokoch. Vláda tak v prípade železníc prehadzuje žeravý zemiak z jednej strany na druhú, podľa toho, kde v trezore ešte ostalo niekoľko drobných.

Riešením je kompletná privatizácia. Tá však ani zďaleka nepôjde tak ľahko, ako mohla ísť pred siedmimi rokmi. Je otázne, či má Cargo vôbec nejakú hodnotu, privatizácia by bola skôr „za korunu“. Záujemcovia by sa snáď aj našli, napríklad v Rusku, no nezaobíde sa to bez rozsiahleho prepúšťania.

Skôr je lepšie ako neskôr. No neskôr je ešte stále lepšie, ako úplne neskoro.

iness.sk, 18.10.2013

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Plytvanie štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred dakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

Plytvanie

V Hnúšti za osem lavičiek a kovovú plastiku plameňa zaplatili vyše 151-tisíc eur. Cena jednej lavičky sa tak blížila k ôsmim tisíckam eur, kovová plastika vyšla na 54-tisíc eur. Ďalšou položkou bola preliezačka za 33,5-tisíc eur. Projekt rekonštrukcie námestia bol financovaný z eurofondov, obec platila len 5-percentnú spoluúčasť.

Cena za projekt zaskočila viacerých miest-

ných poslancov aj obyvateľov obce. Jedná sa pritom len o jeden z mnohých predražených projektov financovaných cez „lacné“ európske peniaze na Slovensku. Paradoxom je, že obciam by často omnoho viac pomohla oprava miestnej infraštruktúry a miestnych komunikácií, kde sú však možnosti financovania prostredníctvom eurofondov obmedzené.

Zaplať mi môj elektromobil!

Martin Vlachynský

Slovensko má svoj návrh Stratégie rozvoja elektromobility.

Ako je v podobných prípadoch zvykom, výrobcovia a majitelia elektromobilov sa môžu tešiť na dotácie, vouchre, úľavy, zľavy a výnimky. Kto má záujem o detaily, od str.54).

Európsky (a americký) boj proti oxidu uhličitému sa dá kritizovať z dvoch pozícií. Prvá je kritika samotného cieľa. Ale do búrlivých morí (ne)existencie človekom spôsobeného globálneho otepľovania v tomto komentári radšej nevyplávam. Druhou pozíciou je kritika cesty, ktorou chceme vytýčený cieľ (v tomto prípade zníženie emisií CO2) dosiahnuť.

Merať emisie je strašne náročné. Nie je problém zmerať CO2 lietajúce von z výfuku či komína. No zmapovať celú uhlíkovú stopu od bane až po smetisko konkrétneho výrobku a zároveň činnosti s ním vykonávanej je prakticky nemožné. Prakticky každá ľudská aj ekonomická činnosť vytvára oxid uhličitý, od dýchania až po jazdu na kolotoči. Tým pádom sme nútení každej jednej činnosti priradiť hodnotenie „dobré“ alebo „zlé“ úplne arbitrárne. Potom pridáme ku takým absurditám, ako sú emisné povolenky pre kultúristov, alebo – podpora elektromobilov.

(Ne)efektívni

Martin Vlachynský

Nobelovu cenu za ekonómiu dostala trojica profesorov, vysvetľujúcich oceňovanie aktív. Dvaja z nich majú pritom značne protichodné vysvetlenie.

Udeľovaniu Nobelovej pamätnej ceny za ekonómiu sa darí vyhnúť politickej kontroverzii, aká často sprevádza výber laureáta ceny za mier (chemici ju tento rok dostali vlastne za to, že pomohli odvrátiť vojenský útok iného držiteľa Nobelovej ceny za mier).

No náznak kontroverzie tu niekedy je. Napríklad v roku 1974 dostali cenu spoločne jeden z hlavných obhajcov voľného trhu Hayek a kovaný švédsky socialista Myrdal. Ten neskôr navrhoval jej zrušenie, pretože cena sa vraj udeľuje „reakcionárom“ ako Hayek či Friedman.

Vezmime si nasledovnú, viac ako reálnu situáciu. Stavebný robotník Adam z Medzilaboriec od roku 1987 jazdí do práce na svojej Škode 105MB, ktorá vytvára kvalitnejšiu dy-movú clonu ako ruský torpédoborec. Deti má vyštudované, hypotéku splatenú a firma mu konečne trocha zvýšila plat. Tak sa rozhodne vymeniť embéčku za nové auto, povedzme rumunskej či francúzskej výroby. Jeho produkcia emisií sa napriek kúpe konvenčného auta rapídne znížila.

A teraz alternatívny scenár – Adam si nové auto nekúpil, pretože on a jeho zamestnávateľ museli zaplatiť vyššie dane. Tie dane pôjdu na dotáciu elektromobilu, ktorý sa rozhodol kúpiť bratislavský manažér Cyril. Cyril má rád svoje 12-válcové SUV a nemieni sa ho vzdať, potrebuje darček na dcérine 18. narodeniny. A keďže chce ukázať, že im na planéte záleží, dohodli sa na elektromobile. Žiadne emisie sa neznižili, v rodine len pribudlo ďalšie auto.

Odkedy je na svete Tesla S, elektromobily už nie sú škaredé. Ale ešte stále sú neekonomické – preto ich dobrovoľne nikto u nás nechce. Štátna podpora elektromobilov neguje sociálnu prerozdeleniu rolu štátu (kupuje

si ich prakticky výhradne vyššia vrstva, ktorej sa na to skladajú ostatní). A ako som naznačil v príklade vyššie – nevieme povedať, či ich podpora znižuje CO2.

Dotácie totiž znamenajú presun obmedzených zdrojov z jedného použitia na druhé a keďže to alternatívne použitie nepoznáme, nevieme povedať, ktoré vyprodukuje menej CO2. Pre Slovensko by z pohľadu produkcie CO2 bolo možno lepšie, keby občania miesto nákupu pár drahých elektromobilov investovali do obnovy prestarnutého konvenčného vozového parku, zateplili domy, kúpili úspornejšie chladničky, alebo zrenovovali kotolne.

Aká by mala správna vládna taktika z pohľadu občana? Čakať kým sa dá. Naskočiť do vlaku v poslednej možnej chvíli, keď budú ceny technológií nižšie, ideálne také, že nebude treba nič dotovať. Potom sa nám bruselské ciele podarí dosiahnuť s nižšími nákladmi. Kto si pred piatimi rokmi kupoval plazmovú TV, vie aký je to divný pocit pozeráť sa na ne v obchodoch dnes. Nie je to nefér, práve naopak. Nefér je bruselské predpisovanie rovnakých riešení všetkým krajinám, bez ohľadu na ich odlišnú reálnu situáciu.

SME, 23.10.2013

analýzou. Neviete zistiť, ktoré ceny porastú, celá burza je len náhodná prechádzka – random walk. Pri každom aktíve máte šancu 1:1, že porastie, alebo poklesne.

Famova teória do značnej miery naštartovala rozvoj indexových fondov. Teda takých, ktorých správcovia systematicky nehľadajú príležitosti, ale len priebežne nakupujú zvolený kôš aktív. Ak nemôžete prechytračiť trh, nemá zmysel plytvať správcovské poplatky na aktívnu správu portfólia. Avšak krach burzy v Čierny pondelok v roku 1987 mnohých obrátil proti tejto populárnej teórii. Ak sú aktíva oceňované efektívne a racionálne, ako môže ich cena prudko vyletieť a potom spadnúť? Tu prišli na scénu behaviorálne financie a druhý laureát Robert Shiller z Yale

University.

Meno vám možno znie povedome vďaka populárnemu Case-Shiller indexu, ktorý sleduje ceny domov v USA a ktorý Shiller navrhol. No jeho práca je oveľa hlbšia. Cena akcii je len vyjadrením budúcich dividend. Cena akcie, kde očakávame budúci rast dividend, by mala byť vyššia, ako cena akcie, kde naopak čakáme pokles dividend. Shiller preskúmal dáta o dividendách a cenách akcií od roku 1920 a všimol si, že kým výkyvy v dividendách boli len veľmi mierne, výkyvy cien boli naopak rozsiahle, čo bolo spochybnením teórie efektívnych trhov. Investori často konajú emotívne, majú vzorce správania, do ktorých nevedia či nechcú zakomponovať nové informácie a často nevedia, ako reagovať v prostredí prudko rastúceho trhu. Existuje niečo ako „bublinová mentalita“, ktorá investorov vtiahne do hry a nepustí von.

V roku 2000 upozorňoval na blížiacu sa Dot-com bublinu a v 2007 na realitný krach, ktorý bol pre neho potvrdením jeho teórie. Jeho odpoveď nie je protitrhová. Na problémy je treba trh „zlepšiť“. Konkrétnym príkladom tejto nejasnej úlohy je práve jeho realitný index, ktorý má investorom pomôcť zbadáť bublinu skôr než sa rozvinie.

Druhý zástupca Chicaga, Lars Peter Hansen, menej píše a viac počíta. Vytvoril ekonometrickú techniku s názvom Generalizovaná metóda momentov, ktorá slúži na odhadovanie parametrov v modeloch, kde tvar

funkcie distribúcie dát nie je úplne známy. Okrem iného je tento nástroj použiteľný na oceňovacie modely a teda na testovanie hypotéz Fama a Shillera, čo mu zarobilo výlet do Stockholmu.

Na prvý pohľad Fama a Shiller budú počas slávnostnej večere ťažko hľadať spoločnú akademickú reč. Na druhý pohľad sa dajú nájsť styčné body v ich teóriách, ktorých sa chytila aj komisia pri výbere. Cenu dostali za ozrejmienie toho, „ako sa akcie a dlhopisy v krátkom období hýbu nepredpovedateľne, ale s väčšou predpovedateľnosťou v dlhšom období.“ Fama na prelome 80. a 90. rokov rozšíril voju teóriu o prvky vysvetľujúce výkyvy v cenách a ponúkajúce isté možnosti predpovedateľnosti budúcich cien. Na rozdiel od Shillera ich však nepripisuje psychologii investora, ale vidí ich ako plne racionálne. Výkyvy cien reflektujú fluktuácie rizikovej prémie v závislosti od hospodárskeho cyklu. No pomenovanie „bublina“ odmieta (ako sám tvrdil v jednom rozhovore, vraj si kvôli nadužívaniu tohto slova zrušil predplatné

The Economist).

U oboch ekonómov (matematik Hansen prepáči, že ho vynechávam za debaty) sa dá nájsť priestor na kritiku. Aby aj nie, keď si v mnohom navzájom odporujú. U Fama môžeme podpichnúť jeho homogénne vnímanie investorov a toho, ako investori vnímajú informácie. Každý investor má iné ciele či časové preferencie. Takisto informácie každý spracováva inak a vyvodzuje z nich iné závery.

Kým Fama musel svoje postoje vo svetle krízy obhajovať, Shiller si užíva výsledie. No jeho prílišný dôraz na psychologizáciu správania mu zatieňuje výhľad na faktory, ktoré tieto psychologické reakcie vyvolávajú. V prípade realitnej krízy by jeho „bublinová mentalita“ nemala bez poklesu úrokových mier a agresívnych nových finančných nástrojov vytvorených na zabezpečenie „domu pre každého Američana“ živnú pôdu. Táto ignorácia ho potom privádza ku záverom ako posilnenie úlohy centrálnej banky, či dotovanému bývaní – teda tým faktorom, ktoré bublinu na začiatku spôsobili.

Nobelovu cenu dostali ekonómovia, ktorých práca má výrazný dopad aj mimo akademického sveta. V indexových fondoch je dnes niekoľko miliónov dolárov a Case-Shiller index je súčasťou každých dobrých finančných správ. Napriek výhradám voči ich záverom, významne rozšírili pohľad ekonómie na trhy.

týždeň, 20.10.2013

V strede je príjemne

Juraj Karpiš

Kariéru Roberta Nozicka mnohí považujú za najväčší úspech libertariánskej filozofie po vojnové éry. Brilantný Nozick sa už ako 31-ročný stal profesorom filozofie na Harvarde.

Mladého socialistu inšpirovala libertariánska legenda Murray Rothbard. Fascinovaný jeho individualistickou anarchistickou teóriou ako 36-ročný vydáva ako svoju prvú knihu, pre niektorých kanonické libertariánske dielo *Anarchy, State and Utopia*. „Bol som presvedčený, že nemôžu mať pravdu. Rozhodol som sa preto, že nájdem, kde sa mýlia. Čím viac som skúmal ich argumenty, tým presvedčivejšie ale vyzerali. Nejaký čas som si hovoril „No dobre, áno, argumenty sú v poriadku, kapitalizmus je najlepším systémom, no toto si môžu myslieť iba zlí ľudia.“ Neskôr sa mi srdce a myseľ dostali do súzvuku.“ povedal o svojom posune zo streda.

Jeho kniha je sofistikovane vyargumentovaná podporou liberatáriánskych pozícií a zároveň útokom na vtedy najpopulárnejšiu obhajobu ľavicového sociálneho štátu z pera Johna Rawlsa: *A Theory of Justice*. Kniha napriek odpudivosti takýchto politických názorov pre väčšinu akademikov zožala nevidaný úspech. Otvorená obhajoba libertariánskych názorov v nepriateľsky naladenej akadémii

ale mala svoju cenu. „Po Anarchii bolo obdobie, keď bol môj spoločenský život pomerne oklieštený. Vďaka tomu, že ľudia opovrhovali mojimi postojmi, ma prestali pozývať na spoločenské akcie“, spomínal neskôr. Proti jeho názorom, ktoré za nasledovaniahodnú útopiu považovali minimálny štát, protestovali v radikalizovaných 70-tych rokoch dokonca aj niektorí študenti. Unavený z neustálej kritiky a v obavách, že jeho kariéra zamrzne v myšlienkach prvého diela, sa rozhodol na útoky nereagovať. Jeho libertariánskej povesti neprosper ani súdny spor s majiteľom bytu v ktorom býval. Známy spisovateľ Erich Segal mu pravidelne dvíhal nájomné. Keď sa Nozick dozvedel, že byt spadá pod štátom regulované nájomné a „neprávom“ teda platí viac než by mal rozhodol sa Segala konfrontovať. Ten sa mu ale vysmial do očí a mával mu pred nosom Anarchiou s tým, že sa v nej vzdal práva sťažovať sa. Nozick, iritovaný prístupom Segala, dal vec na súd a za pomoci zákonov, s ktorými vnútorne nesúhlasil, sa mu podarilo vysúdiť 30 tisíc dolárov nájomného, ktoré zaplatil nad regulovanú sumu. 15 rokov po Anarchii vydáva knihu, kde sa čiastočne sťahuje zo svojich predchádzajúcich pozícií, ktoré „som zastával a teraz mi prídu vážne neadekvátne.“ Okolo päťde-

siatky tak zažíva svoj posun späť do streda.

Napriek tomu ku koncu života trval na tom, že sa stále považuje za libertariána. Pri neformálnom rozhovore na večeri s iným filozofom, pár rokov pred smrťou, vedomý si opätovného návratu rakoviny žalúdka, si dal záležať aby svoju pozíciu objasnil. Súdnemu sporu spravil Segal patričnú publicitu, čo mnohých viedlo k presvedčeniu, že Nozick libertarianizmus nadobro odvrhol. Kolegovia ho preto chválili. „Ľudia mi vraveli, si chytrý, vedeli sme, že sa vrátiš, dospeješ, že to bola iba fáza, cez ktorú si potreboval prejsť.“ zdôveril sa Nozick. „Viete, bol to z mojej strany moment slabosti, no bol to tak nádherný pocit, keď ma ľudia tľapkali po pleci a hovorili ako vo mňa verili. Lebo to mi už nehovorili roky. A začali ma volať opäť medzi seba. A verte mi, nech mi boh odpustí, užival som si, že ma pre zmenu neurážajú. Páčilo sa mi zrazu prestať byť vyvrheľom na mojom vlastnom oddelení. A tak som sa nechal niesť. Mohol som byť uštipavý a povedať „Nie, vaša pochvala je postavená na nedorozumení!“ Mohol som to povedať ale nespravil som to. Nechal som to tak. Bol som už unavený.“

týždeň, 10.11.2013

Vláda schválila

Analýza sociálno-ekonomickej situácie mesta Košice a návrhy na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti (2.10.2013)

- Vláda uvoľnila 2 milióny eur na podporu projektov mesta Košice ako je systém protipovodňových opatrení, projekt integrovanej kolajovej dopravy, projekt malometrážnych bytov, vybudovanie kamerových systémov a pod.

Návrh nariadenia vlády Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2014 (2.10.2013) - Cieľom návrhu je ustanoviť na rok 2014 minimálnu mzdu v sume 352,00 eura mesačne a 2,023 eura na odpracovanú hodinu. Navrhovaná suma minimálnej mzdy predstavuje zvýšenie oproti súčasnej sume o cca 4,2 %.

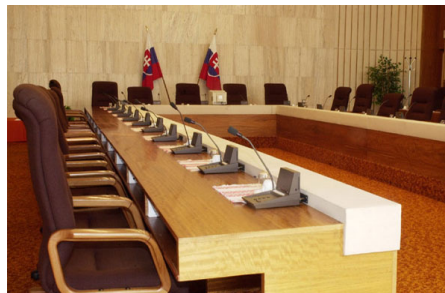
Návrh na poskytnutie investičnej pomoci pre IBM Slovensko, spol. s r.o., so sídlom Apollo II, Mlynské Nivy 49, 821 09 Bratislava (2.10.2013) - Celková hodnota poskytnutej investičnej pomoci vo forme príspevku na vytvorenie pracovného miesta neprekročí 1 575 000 eur. Predpokladá sa vytvorenie 150 nových pracovných miest. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy by mal byť však pozitívny, v roku 2013 vo výške 1 610 245 eur, v roku 2014 vo výške 3 039 379 eur, v roku 2015 vo výške 4 562 837 eur a v roku 2016 vo výške 4 799 106 eur.

Návrh na poskytnutie investičnej pomoci pre T-Systems Slovakia s.r.o., so sídlom Žriedlová 13, 040 01 Košice (2.10.2013)

- Celková hodnota poskytnutej investičnej pomoci na realizáciu investičného zámeru formou úľavy na dani z príjmu právnických osôb a vo forme príspevku na vytvorenie pracovného miesta bude v nominálnej výške 5 079 000 eur. Predpokladá vytvorenie 350 nových pracovných miest. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy by mal byť však pozitívny, v roku 2013 vo výške 1 063 420 eur, v roku 2014 vo výške 3 016 641 eur, v roku 2015 vo výške 3 876 582 eur a v roku 2016 vo výške 3 903 170 eur.

Analýza sociálno-ekonomickej situácie Trenčianskeho samosprávneho kraja a návrhy na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti (9.10.2013)

- Vláda uvoľnila fin. prostriedky vo výške 4 700 000 eur na projekty v Trenčianskom samosprávnom kraji najmä na školskú infraštruktúru, 3 nemocnice a na opravu ciest I. triedy.

Návrh na uvoľnenie finančných prostriedkov na zabezpečenie originálnych kompetencií územnej samosprávy pre obce a VÚC pre oblasť regionálneho školstva - 3. štvrťrok (9.10.2013)

- Na 3. štvrťrok 2013 sa uvoľňujú prostriedky pre VÚC a obce na 5 % zvýšenie platových taríf pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení a na zvýšenie platu pre nepedagogických zamestnancov regionálneho školstva zodpovedajúce úrovni 5 % tarífnych plátov. Celkový vplyv na verejné financie bude negatívny, v roku 2013 vo výške 4 585 987 eur.

Návrh na posun realizácie projektu rekonštrukcie Slovenskej národnej galérie a na zvýšenie obstarávacej ceny a dofinancovanie verejných prác Investičnej akcie - Rekonštrukcia, modernizácia a dostavba areálu Slovenskej národnej galérie v Bratislave (10.10.2013)

- Materiál navrhuje zvýšenie obstarávacej ceny a dofinancovanie verejných prác na celkovú cenu 39 552 000,00 € vrátane DPH. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v roku 2014 vo výške 11 500 000 eur, v roku 2015 vo výške 13 184 000 eur a v roku 2016 vo výške 14 868 000 eur.

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony - nové znenie (16.10.2013) - Cieľom je zníženie žiadostí o odňatie poľnohospodárskej pôdy a to konkrétne viníc s dôvodu ich potrebnosti z hľadiska kultúrneho dedičstva ale i rozvoja vidieka a zabezpečovanie zamestnanosti v jednotlivých regiónoch Slovenska. Celkový vplyv na verejné financie bude pozitívny, v rokoch 2014 až 2017 každoročne vo výške 4 800 000 eur.

Návrh nariadenia vlády Slovenskej republiky o podmienkach poskytovania podpory v rámci spoločnej organizácie trhu s vínom (23.10.2013)

- Administratívnu činnosť súvisiacu s prijímaním žiadostí, kontrolnou činnosťou a platbami podpory za opatrenia spoločnej organizácie trhu s vínom bude zabezpečovať Pôdohospodárska platobná agentúra. Na roky 2014 - 2017 sú rozpočtované ročné alokácie v celkovej výške 5 085 000 eur zo zdrojov Európskej únie.

Správa o refinancovaní PPP projektu rýchlostnej cesty R1 – koncesia na projektovanie, výstavbu, financovanie, prevádzku a údržbu úsekov rýchlostnej cesty R1: Nitra – Tekovské Nemce a Banská Bystrica – severný obchvat (23.10.2013)

- Podľa návrhu koncesionára by malo byť refinancovanie realizované emisiou projektových dlhopisov s celkovým objemom emisie vo výške 1,25 mld. Eur. Pozitívny výnos z refinancovania sa v zmysle koncesnej zmluvy delí medzi verejného obstarávateľa a koncesionára pomerom 90:10 v prospech verejného obstarávateľa.

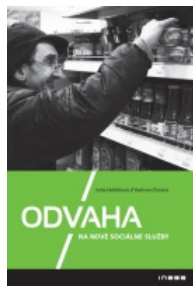
Správa o priebehu a následkoch povodní na území Slovenskej republiky v období od septembra 2012 do júla 2013 (30.10.2013)

- Povodne spôsobili počas hodnoteného obdobia škody vo výške 12 782 551,26 eur. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny a to v roku 2013 vo výške 7 188 930,30 eur.

INESS Publikácie

Minimálna mzda – účinný nástroj na zvyšovanie nezamestnanosti. Cieľom zvyšovania minimálnej mzdy je znižovanie chudoby a zvyšovanie sociálneho štandardu pracujúcich. INESS pri tejto príležitosti vypracoval publikáciu Minimálna mzda – účinný nástroj zvyšovania nezamestnanosti, ktorá sa zaoberá závermi dlhodobého výskumu vplyvu minimálnej mzdy na trh práce, rovnako ako analýzou slovenských dát.

Odvaha na nové sociálne služby predstavuje alternatívny pohľad na poskytovanie sociálnych služieb oproti súčasnej štátom financovanej schéme podpory inštitucionálnej starostlivosti. Publikácia popisuje príčiny a dôvody, prečo starostlivosť poskytovaná v rámci prirodzených komunit je nielen hodnotnejšia z pohľadu prijímateľov týchto služieb, ale v konečnom dôsledku aj lacnejšia pre daňového poplatníka.

Monitoring čerpania štrukturálnych fondov v sociálnej oblasti v období 2007-2011 s podtitulom Nákladné zvyšovanie počtu nových lôžok a zariadení, izolácia klientov od komunit pretrváva. Autori v tejto publikácii pripravili rozsiahlu analýzu využívania štrukturálnych fondov na sociálnu oblasť, identifikovali kľúčové problémy a navrhli možné cesty ich zlepšenia.

Nemecká výkonnosť je liek, nie hrozba

Martin Vlachynský

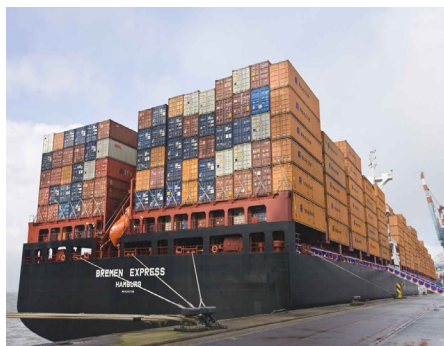
Väčšina európskych ekonomík naďalej šliape voľu ekonomickej stagnácie.

Nezamestnanosť je rekordne vysoká, reálne mzdy stagnujú a verejné dlhy prudko rastú. Toľkokrát prisľúbený koniec krízy je stále v nedohľadne a politici na to doplácajú poklesom popularity. Opäť čas pohľadať vinníka!

„Nemecká obsesia exportom odsudzuje Európu k depresii!“ hlásajú v rôznych variáciách titulky posledných dní. Nie je to prvý (ani posledný) krát, čo tento názor v Európe zaznel. Tentoraz to bolo z úst šéfeconomá Európskej komisie Marca Butiho, či šéfky Medzinárodného menového fondu Christine Lagarde. Obviňovať Nemcov z problémov vlastnej krajiny nie je doména len Talianov či Francúzov. Dokonca aj minister financií Spojených štátov minulý týždeň v správe označil Nemecko za väčšiu ekonomickú hrozbu ako Čínu.

Podľa ich argumentácie Nemci zaplavujú zahraničné trhy svojim exportom a zároveň doma mŕňajú „menej, ako by mali“, čím znemožňujú zahraničným firmám exportovať do Nemecka. Konzervatívna kancelárka a jej suita zároveň bojuje proti znehodnoteniu eura, čím znemožňuje krajinám periférie vyinflovať sa z problémov a jej boj proti deficitom bráni národným vládám stimulovať ekonomiku verejnými výdavkami.

Môžeme začať tým, že je to celé nepodložený nezmysel. Nemecko síce má pomerne vysoký prebytok bežného účtu, ale vďaka exportom mimo eurozónu. Medzi januárom až augustom 2013 má Nemecko s eurozónou dokonca mierny obchodný deficit! Ale pozri-

me sa na problém komplexnejšie.

Je zarážajúce, že aj dnes niektorí ekonómovia ešte používajú merkantilistický náhľad na svet, ktorý spolu s alchýmiou a upaľovaním bosoriek patrí do 16-18. storočia. Minister financií na dvore Ľudovíta XIV. Jean-Baptiste Colbert a iní merkantilisti verili, že bohatstvo krajiny je možné zvyšovať maximalizovaním exportu hotových výrobkov, minimalizovaním ich importu a hromadenia monetárneho kovu (zlata) vďaka vzniknutému obchodnému prebytku. Je to typický príklad toho, keď ekonóm prisúdi veličine nesprávnu charakteristiku (ani zlato nie je bohatstvo, ak ho nemôžete vymeniť za statky podľa potreby) a následne všetko prispôsobí jej maximalizácii.

Nemci sú preborníci, no nie v exporte, ale v produkcii. Ich firmy sú skvele kapitálovo vybavené a efektívne riadené, čo im umožňuje dosahovať vysokú produktivitu aj pri vyšších vstupných nákladoch, najmä mzdách. Na trh sú potom schopní dodávať výrobky, ktorých pomer ceny a kvality prekoná konkurenciu.

Nikto nenúti Talianov či Grékov kupovať nemecké výrobky – len ich racionálna snaha dostať za menej peňazí viac muziky.

Šéf americkej gumárne Titan na jar rozzúril Francúzsko, keď verejne prehlásil, že by bol hlupák, ak by jeho firma kúpila francúzskeho výrobcu pneumatík. „Francúzi hodinu obedujú, tri hodiny diskutujú a len tri hodiny pracujú.“ Teóriám o lenivých národoch neverím. Je tomu len storočie, čo Francúzsko bolo jednou z vedúcich krajín automobilového či leteckého priemyslu. No problém periférie je u nich doma. Byrokracia, dane, sociálny systém nastavený na odmeňovanie pasivity, či plytvanie vzácnym kapitálom na verejné výdavky typu prázdne diaľnice, nezmnú spolu s nemeckým exportom, práve naopak. Tlak úspešnejších konkurentov je jedna z mála síl, ktorá môže miestnych politikov potlačiť k reformám.

Pomohlo by nanútené zvýšenie domácej spotreby Nemecka? Asi tak ako slávne šrotočné, ktorému sa táto snaha umelo zvýšiť spotrebu podobá – čiže nepomohlo. Predstava, že Nemci by začali hŕfne kupovať grécke mandarinky či španielske lietadlá je scestná. Aj oni budú kupovať najlepší pomer kvality a ceny a nikde nie je napísané, že to nájdú vo výrobkoch periférie.

Môže to mať dokonca opačný efekt. V Nemecku poklesne tvorba kapitálu na úkor spotreby čo môže dopadnúť aj na španielsku automobilku, gréckych strojárův a ďalšie firmy, ktoré na periférii drží nad vodou práve nemecký kapitál.

Sme, 10.11.2013

Akcie z privatizácie Royal Mail neboli až tak lacné

Eamonn Butler

Približne 700.000 ľudí prejavilo záujem o akcie Royal Mail, spoločnosti prevádzkujúcej poštové a balíkové služby, ktoré predávala Britská vláda. To znamená, že záujemcov bolo 7-krát viac ako akcií. Čo samozrejme viedlo k rečiam, že vláda predala podnik príliš lacno.

Nie, nebolo to príliš lacno. To len privatizácia nikdy nie je politickou výhrou. Ak oceníte akcie privysoko a nikto ich nechce, predaj je „zlyhaním“. V prípade mimoriadne lacných akcií kritici vyhlásia, že nehanebne rozpredávajú „rodinné striebro“.

Podobné vyhlásenia sú nezmysel. Po dekadach skúseností, Británia a celý svet vedia, ako zorganizovať privatizáciu. Najprv dotlačíme finančné inštitúcie k úpisaniu ponuky. Dohodneme rozumnú cenu za podnik a vyjednáme, že dané inštitúcie za ňu dokúpia všetky nepredané akcie. Tým pádom nám spoločnosť dá peniaze, aj keby z nejakého dôvodu verejnosť nenakúpila. Len ťažko to

môžeme nazývať zlyhaním. Jednoducho ich nakúpia inštitúcie, ktoré spravujú fondy a investície pre verejnosť, miesto toho, aby tak spravili ľudia samotní.

Ak vydáte privatizačné akcie v cene, ktorú komentátori považujú za výhodnú, masy ľudí sa budú pokúšať o účasť na tomto výhodnom obchode. Keď sa noviny a správy rešpektovaných analytikov zhodnú, že akcie budú mať po otvorení väčšiu hodnotu ako to, čo sa za ne pýta, je pre ľudí úplne racionálne hnať sa do nákupu očakávajúc okamžitý zisk. Je to malé perpetuum mobile – vianočná hračka, ktorú „musia mať“ všetci práve preto, že ju chce každý, sa stane ešte cennejšou, lebo jej ponuka sa zmenší. V privatizačných obchodoch to funguje tak, že čím viac ľudí prejaví záujem, tým je výhľad na zisk jasnejší a istejší – a tým viac ľudí sa prihlasuje.

Ale aj s týmto sme sa naučili vysporiadať. Aby sme obišli politické námiety, že boháči

nakúpia tisíce akcií, aby rýchlo a lacno zarobili, nastavíme jednotlivé alokácie podľa toho, koľko akcií jednotlivci požadovali. Tak každý, kto žiadal minimum, minimum aj dostane, zatiaľ čo ľudia objednávací si akcií priveľa, dostanú menej, alebo dokonca žiadne (čo sa môže stať napríklad tým, čo požiadali o akcie Royal Mail v hodnote viac ako £10.000). Kupujúci to teraz musia správne zahrať – odhadnúť, aký bude približne dopyt a s akou alokáciou by skončili pri rôznych sumách.

A pamätajte si – nikdy neprivatizujeme celú spoločnosť naraz. Keď sa už chvíľu akcie obchodujú, vláda bude presne vedieť, pri akej hodnote vypustiť zvyšok tak, aby sa maximalizoval zisk. Múdre, že?

Článok bol publikovaný na AdamSmith Institute 10.10.2013.

Pre INESS preložil Ján Struhár.

iness.sk, 11.11.2013

Švédka realita ukazuje, ako laissez-faire robí ľudí bohatými

Tim Worstall

Ako všetci vieme, Švédsko je zaťažené mimoriadne veľkým daňovým bremenom – tak veľkým, že potláča všetko krásne v tejto krajine. Ale to je samozrejme cena za všetku tú slávu neosobnej sociálnej demokracie.

Ako však vie oveľa menej ľudí, Švédsko (spolu s Dánskom) je pod tým daňovým bremenom v skutočnosti ekonomicky liberálnejšie miesto ako Británia či Spojené štáty. Vďaka tomu dokážu zvládnuť toto závažné daňové bremeno a zároveň mať ekonomický rast. Ale stále existujú takí, ktorí si myslia, že Švédsko dosiahlo svoje momentálne bohatstvo vďaka daňovému bremenu, ktoré financuje jeho sociálnu demokraciu. Johan Norberg napísal vynikajúcu esej, ktorá ukazuje, že posledná časť tohto príbehu jednoducho nie je pravda. Švédsko dosiahlo bohatstvo vďaka niečomu podobnému ako laissez-faire. Až keď bolo toto bohatstvo dosiahnuté, bolo zdvihnuté aj daňové bremeno:

Švédsko pocítovalo najrýchlejší hospodársky a sociálny rozvoj vo svojej histórii a zároveň jeden z najrýchlejších v histórii celého sveta. Medzi rokmi 1850 a 1950 sa priemerný zárobok vo Švédsku osemnásobne zvýšil, kým počet obyvateľov sa zdvojnásobil. Úmrtnosť dojsť sa znížila z 15% na 2% a priemerná

očakávaná dĺžka života vzrástla o neuveriteľných 28 rokov. Z chudobného vidieckeho národa sa stala jedna z najbohatších krajín sveta. Veľa ľudí v zahraničí si myslí, že toto sa stalo zásluhou Švédskej sociálnodemokratickej strany (Sveriges socialdemokratiska arbetareparti), ktorá nejakým spôsobom našla dokonalú cestu stredú a že zdaňovaním, mýňaním a reguláciami dosiahla v Švédsku spravodlivé rozdelenie bohatstva – a to bez ublíženia jeho produktivite. A tak sa Švédsko, malá krajina s 9 miliónmi obyvateľov na severe Európy, stalo zdrojom inšpirácie pre ľudí na celom svete, ktorí veria v štátom riadený rozvoj a prerozdelenie.

Ale na tomto výklade niečo nesedí. V roku 1950, keď bolo Švédsko na celom svete známe ako veľký príbeh úspechu, švédske

dane boli nižšie a verejný sektor menší ako vo zvyšku Európy a v Spojených štátoch. Až vtedy začali švédski politici vyrubovať dane a vyplácať dávky vo veľkom, čiže prerozdelať bohatstvo, ktoré podniky a robotníci vytvorili už predtým. Najväčšie švédske sociálne a hospodárske úspechy boli dosiahnuté počas ekonomiky založenej na princípe laissez-faire a rovnomerne rozdelené bohatstvo predchádzalo sociálnemu štátu.

Toto je príbeh o tom, ako sa to stalo. Je to príbeh, ktorí sa musia naučiť krajiny, ktoré chcú byť tam, kde je dnes Švédsko. Pretože ak chcú dosiahnuť taký úspech, musia spraviť to, čo Švédsko robilo vtedy, a nie to, čo Švédsko robí dnes – po zbohatnutí.

Vrelo odporúčam celý text. A dávajte si pozor na najdôležitejší bod: najprv bohatstvo, až potom sa zaoberajte (ak teda už chcete) rovnosťou a férovosťou. Ak to pochopíte naopak, nikdy nebudete mať bohatstvo, ktorého prerozdelením by ste sa mohli zaoberať.

Článok bol publikovaný na Adam Smith Institute 29. októbra 2013.

Pre INESS Preložil Tomáš Herda

iness.sk, 7.11.2013

Diskusia o solárnej dani

Dňa 21.10. sa v Pálffyho paláci v Bratislave konal diskusný panel na tému solárnej dane. Panelu sa zúčastnil aj analytik INESS Martin Vlachynský.

Vo svojom príspevku zhodnotil základné problémy slovenského elektro energetického trhu a upriamil pozornosť aj na riziká nového jadrového zdroja, ktorý môže privodiť podobné zvýšenie cien elektriny ako rozvoj OZE.

Juraj Karpíš na konferencii INTRACO Special

Juraj Karpíš z INESS prednášal na konferencii INTRACO Special dňa 15.10.2013 v hoteli DoubleTree by Hilton na tému Slovenský tiger - infarkt alebo tvrdý spánok?

Prednášku sprevádzala diskusia, ktorej sa zúčastnili aj Pavol Konštiak (prezident, Zväz obchodu a cestovného ruchu SR), František Ťapuš (1. viceprezident, Zväz obchodu a cestovného ruchu SR), Magda Košútová (poslankyňa NRSR, podpredsedníčka výboru NRSR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie), Andrej Kolesík (poslanec NRSR, člen výboru NRSR pre hospodárske záležitosti), Daniel Poturnay (prezident, Potravinárska komora Slovenska) a Daniel Čech (generálny riaditeľ daňovej a colnej sekcie, Finančné riaditeľstvo SR).

The 2013 Liberty Forum

Richard Ďurana z INESS sa na pozvanie Atlas Economic Research Foundation zúčastnil na konferencii The 2013 Liberty Forum, ktorú táto americká nadácia zorganizovala v New Yorku v dňoch 13.-14. novembra 2013.

Na konferencii sa zúčastnilo zhruba 500 účastníkov z celého sveta. Najväčšími „ťahákmi“ bol snáď profesor Israel Kirzner, jedna zo žijúcich legiend rakúskej ekonomickej školy (svoj doktorát získal na New York University v roku 1957 pod vedením Ludwiga von Misesa) a Johan Norberg, autor viacerých bestsellerov (spomeňme posledný Financial Fiasco alebo In Defense of Global Capitalism, ktorý bol preložený do desiatok jazykov, v českom preklade Globalizace si ho môžete zakúpiť aj u nás v INESS).

Zaujímavé boli prednášky prof. Allana Meltzera, súčasného predsedu Mont Pelerin Society, či Leszeka Balcerowicza, bývalého ministra financií a guvernéra Poľskej centrálnej banky, ktorí sa venovali panstvu práva a samozrejme neobišli monetárne otázky. Vysvetľovali rozdiel medzi Law na free markets a Legislation v plánovanom hospodárstve (ktoré vo svojej podstate zažívame v súčasných vyspelých západných ekonomikách).

Na konferencii vystúpil napr. aj Michael Strong, „chief visionary officer“ projektu „free cities“, ktoré vznikajú v Hondurase a v pláne sú ďalšie po celej Zemi, Eamonn Butler, riaditeľ Adam Smith Institute v Londýne, Marty Zupan, prezidentka Institute for Human Studies a nespočet ďalších významných osobností.

Richard Ďurana využil príležitosť stretnúť sa osobne s desiatkami zástupcov think tankov z celého sveta a predstaviť im open source kód The Price of the State, ktorý im jednoducho umožní pripraviť ich lokálne analógy nášho portálu Cena štátu. Propagačný materiál The Price of the State si môžete stiahnuť tu a tu (za prípravu letáku ďakujeme reklamnej agentúre Mayer/McCann Erickson).

Potešilo nás tiež, že absolvent nášho dru-

hého Liberty kempu (ten sme organizovali v roku 2008) Jacek Spindel z Freedom and Entrepreneurship Foundation v Poľsku zvíťazil v súťaži Think Tank Shark Competition

a odniesol si cenu vo výške 25 tisíc dolárov na prípravu televízneho seriálu venovaného vysvetľovaniu fungovania trhov.

Radovan Ďurana na Žilinskom literárnom festivale

Radovan Ďurana z INESS sa 9.10.2013 zúčastnil verejnej diskusie na tému UMENIE AKO KŠEFT, KŠEFT AKO UMENIE, ktorá bola organizovaná v rámci Žilinského literárneho festivalu v Mestskom divadle Žilina.

V debate vystúpili Ján Ničík (Artforum), Marek Adamov (Trus sperique), Braňo Jobus (Karpatské chrbáty), Martin Višňovský (Chiki líki tu-a) a debatou moderoval Tóno Šulík.

Recesia v Európe skončila!

Juraj Karpiš sa 23.10.2013 zúčastnil diskusie s názvom „Recesia v Európe skončila!“ v rámci cyklu Café Európa.

Spolu s ním v KC Dunaj diskutoval aj predseda Rady pre rozpočtovú zodpovednosť Ivan Šramko.

INESS na Výročnej prednáške LI

Liberálny inštitut v Prahe zorganizoval dňa 10. októbra 2013 svoju každoročnú Výročnú prednášku.

Na nej udelil Výročnú cenu Liberálneho inštitutu za prínos k rozvoju liberálneho myslenia a napĺňania myšlienok slobody, súkromného vlastníctva, konkurencie a vlády zákona v praxi. Laureátom tohtoročnej ceny sa stal profesor Carlos F. Cáceres, bývalý minister financií a guvernér Central Bank of Chile, v súčasnosti prezident Instituto Libertad y Desarrollo a profesor ekonómie.

Témou tohtoročnej výročnej prednášky boli: „Dôchodkové systémy a hospodárska kríza.“

Okrem prof. Cáceresa, ktorý sa s približne stovkou účastníkov podielil o skúsenosti s číslom dôchodkovým systémom (ktorý sa stal vzorom pre mnoho ďalších reformujúcich krajín, vrátane Slovenska), v paneli vystúpil aj Dr. Richard Ďurana z INESS, Doc. Dr. Jiří Schwarz z Liberálneho inštitutu, Aleksander Łaszek z poľskej FOR Foundation. Podujatie otvoril Prof. Josef Šíma, rektor Vysokej školy CEVRO Institut.

Richard Ďurana z INESS vo svojej prednáške zdôraznil, sporivý II. pilier v krajinách strednej Európy zaviedli politici, ktorí transfer do II. piliera považujú za výdavok znižujúci ich aktuálne výdavkové zdroje. Ako ukazuje skúsenosť zo Slovenska a okolitých krajín, na peniaze v kapitalizačnom pilieri sa pozerajú ako na hotovostnú rezervu pre zlé časy.

Podujatie sa uskutočnilo v priestoroch Vysokej školy CEVRO Institut v Prahe.

INESS na European Think Tank School

V dňoch 11-13. októbra 2013 sa v Prahe uskutočnil European Think Tank School, na ktorej komunikačné stratégie INESS účastníkom predstavil Radovan Ďurana.

Podujatie zorganizoval bruselský European Liberal Forum v spolupráci s Friedrich Naumann Stiftung a zúčastnila sa na ňom asi tridsiatka zástupcov think tankov z celej Európy.

Martin Vlachynský na Quartetorii

Vo štvrtok 7.11. sa v priestoroch hotela Arcadia odohralo tretie tohtoročné Quartetorium, organizované Centrom pre európske záležitosti.

Témou diskusie bola Fiškálna únia a zúčastnil sa jej aj analytik INESS Martin Vlachynský. Spoludiskutujúcimi boli Vladimír Vaňo zo Sberbank, Viktor Novyzedlák z RRZ a Jiří Čáslavka z think tanku Glropolis. Diskusiu moderovala Zuzana Gabrižová z Euractiv.sk

Dvojhodinová diskusia prebiehala v anglickom jazyku, cestu do salónika si našlo niekoľko desiatok divákov, vrátane zahraničných.

Konferencia Policy research, Technology and Advocacy converge

Radovan Ďurana sa 7.-8. novembra zúčastnil na konferencii Policy research, Technology and Advocacy converge organizovanej Think Tank fondom Open Society Institute.

Konferencia organizovaná v pražskom Hube privítala 70 zástupcov rôznych think tankov z celej Európy. Počas konferencie vystúpil Radovan Ďurana s prednáškou na tému komunikácia kampane Bohatšie Slovensko.

Na workshope tiež prezentoval svoje postrehy Juraj Stehlík z agentúry Mayer McCann Ericsson, ktorý sa na kampani Bohatšie Slovensko podieľal.

Prednáška o prírodných zdrojoch na FPV UKF v Nitre

Analytik INESS Martin Vlachynský na pozvanie Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre prednášal dňa 12.11.2013 na Fakulte prírodných vied o pesimistickom a optimistickom nahliadaní na vyčerpaceľnosť prírodných zdrojov.

Eurozóna a alternatívy

Dňa 11.11.2013 sa na Ekonomickej univerzite v Bratislave konala prednáška a panelová diskusia k téme Eurozóny, euru a alternatívach pre Slovensko, v súvislosti s vydaním novej knihy Petra Gondu Eurozóna a alternatívy európskej ekonomickej integrácie.

Prednáška bola určená laickej i odbornej verejnosti so záujmom o veci verejné, hospodársku a menovú politiku. Diskutovať budú Peter Gonda, Juraj Karpiš, Ján Oravec a Ronald Ižip.

Nová kniha Petra Gondu

„Peter Gonda mal odvahu verejne poukazať na chyby politického projektu eura a silenej európskej integrácie ešte v časoch, keď menová únia zdanlivo fungovala a takéto názory boli na Slovensku považované za exotické. Dnes sa exoticky javí skôr nekritický optimizmus, s ktorým Slovensko euro zavádzalo. Eurokríza a napätie, ktoré zle nastavená menová únia vyvolala medzi členmi Európskej únie dospeli tak ďaleko, že sú ohrozené už aj štyri základné slobody, na ktorých bola európska integrácia postavená. Je preto najvyšší čas oboznámiť sa s príčina-

mi týchto problémov a najmä alternatívami k dirigistickému prístupu v ekonomike a nových otázkach.“

... napísal Juraj Karpiš na obálku novej knihy Petra Gondu s názvom **Eurozóna a alternatívy európskej ekonomickej integrácie**, ktorú si môžete zakúpiť v kníhkupectvách.

Cena Vášho kraja

Jednou z každoročných aktivít INESS je zverejnenie účtu za služby štátu. Ide o bloček, na ktorom každý občan nájde cenu hlavných služieb poskytovaných verejnou správou. Uvedená cena je suma pripadajúca na jedného občana Slovenskej republiky, každý si tak môže urobiť lepšiu predstavu o tom, koľko ho štátne služby ročne stoja.

Podľa nás je však tiež potrebné, aby obča-

nia vedeli, ako sa nakladá s ich peniazmi aj na úrovni krajských samospráv či obcí. Aj preto, a nielen v súvislosti s nadchádzajúcimi voľbami, sme pripravili BLOČKY ZA SLUŽBY KAŽDÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA.

Bločky pre každý samosprávny kraj nájdete na [tejto stránke](#).

Z bločkov vyplýva, že medzi krajmí sú celkom veľké rozdiely. Cena kraja sa pohybuje

od 185 eur do 266 eur na občana (viac než 40% rozdiel). Kraje pritom hospodária zodpovedne, všetky si na rok 2013 naplánovali prebytok. Najzadlženejším krajom je Trnavský s dlhom 91 eur na občana. Pre bližšie porovnanie na stránke nájdete aj porovnania vybraných výdavkových skupín (sociálne služby, školstvo, autobusová doprava, výdavky na poslancov).

ROZPOCET VUC BRATISLAVSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ ROK 2013		
VAS UCET ZA SLUZBY VUC		
POLOZKA	CENA NA OBCANA	
1 PREDSEDA SK	0.09	
1 PODPREDSEDovia A		
POSLANCI	0.77	
1 PRÁVNE SLUŽBY	0.12	
1 ZAMESTNANCI	5.69	
1 MANAŽMENT A PLANOVANIE	10.17	
1 PROPAGÁCIA A MARKETING	0.74	
1 CESTOVNÝ RUCH	0.57	
1 ADMINISTRATÍVA	0.8	
1 INTERNE SLUŽBY	17.72	
1 SPORT	1.2	
1 SKOLSTVO	73.24	
1 KULTÚRA	5.06	
1 SOCIÁLNE SLUŽBY	39.56	
1 ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	0.37	
1 AUTOBUSOVÁ A ZEL. DOPRAVA	14.12	
1 OPRAVA A VYSTAVBA CIEST	19.45	
1 SPLATKA UROKOV Z ÚVEROV	0.97	
1 SPLATKA ISTINY Z ÚVEROV	10.14	
SPOLU (EUR)	201.58	

ROZPOCET VUC TRNAVSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ ROK 2013		
VAS UCET ZA SLUZBY VUC		
POLOZKA	CENA NA OBCANA	
1 PREDSEDA SK	0.1	
1 PODPREDSEDovia A		
POSLANCI	0.86	
1 ZAMESTNANCI	7.53	
1 MANAŽMENT A PLANOVANIE	13.37	
1 PROPAGÁCIA A MARKETING	0.7	
1 CESTOVNÝ RUCH	0.14	
1 ADMINISTRATÍVA	4.46	
1 INTERNE SLUŽBY	3.88	
1 SPORT	0.05	
1 SKOLSTVO	77.35	
1 KULTÚRA	7.6	
1 SOCIÁLNE SLUŽBY	31.9	
1 ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	6.06	
1 AUTOBUSOVÁ DOPRAVA	18.22	
1 OPRAVA A VYSTAVBA CIEST	12.09	
1 SPLATKA UROKOV Z ÚVEROV	2.95	
1 SPLATKA ISTINY Z ÚVEROV	8.48	
SPOLU (EUR)	195.74	

ROZPOCET VUC ZILINSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ ROK 2013		
VAS UCET ZA SLUZBY VUC		
POLOZKA	CENA NA OBCANA	
1 PREDSEDA SK	0.08	
1 PODPREDSEDovia A		
POSLANCI	0.6	
1 PRÁVNE SLUŽBY	0.03	
1 ZAMESTNANCI	4.41	
1 MANAŽMENT A PLANOVANIE	4.95	
1 PROPAGÁCIA A MARKETING	0.64	
1 SPRÁVA MAJETKU	1.22	
1 ADMINISTRATÍVA	8.06	
1 INTERNE SLUŽBY	1.03	
1 SKOLSTVO	87.77	
1 KULTÚRA	7.8	
1 SOCIÁLNE SLUŽBY	41.18	
1 ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	1.07	
1 AUTOBUSOVÁ DOPRAVA	18.49	
1 OPRAVA A VYSTAVBA CIEST	11.02	
1 SPLATKA UROKOV Z ÚVEROV	3.05	
1 SPLATKA ISTINY Z ÚVEROV	7.11	
SPOLU (EUR)	198.51	

ROZPOCET VUC BANSKOBYSTRICKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ ROK 2013		
VAS UCET ZA SLUZBY VUC		
POLOZKA	CENA NA OBCANA	
1 PREDSEDA SK	0.01	
1 PODPREDSEDovia A		
POSLANCI	0.65	
1 AUDIT A PRÁVNE SLUŽBY	0.56	
1 ZAMESTNANCI	5.12	
1 MANAŽMENT A PLANOVANIE	1.14	
1 PROPAGÁCIA A MARKETING	0.41	
1 REG. ROZVOJ A CEST. RUCH	0.53	
1 STRUKTURÁLNE FONDY	2.35	
1 SPRÁVA MAJETKU	0.48	
1 ADMINISTRATÍVA	3.51	
1 INTERNE SLUŽBY	1.49	
1 SKOLSTVO	82.92	
1 KULTÚRA	7.97	
1 SOCIÁLNE SLUŽBY	37	
1 ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	1.23	
1 AUTOBUSOVÁ DOPRAVA	24.73	
1 OPRAVA A VYSTAVBA CIEST	16.61	
1 INVESTÍCIE	33.74	
1 SPLATKA UROKOV Z ÚVEROV	2.18	
1 SPLATKA ISTINY Z ÚVEROV	5.7	
SPOLU (EUR)	228.34	

ROZPOCET VUC TREŇANSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ ROK 2013		
VAS UCET ZA SLUZBY VUC		
POLOZKA	CENA NA OBCANA	
1 PREDSEDA SK	0.09	
1 PODPREDSEDovia A		
POSLANCI	0.8	
1 AUDIT A PRÁVNE SLUŽBY	0.17	
1 ZAMESTNANCI	4.1	
1 MANAŽMENT A PLANOVANIE	1.22	
1 PROPAGÁCIA A MARKETING	1.56	
1 REG. ROZVOJ	61.4	
1 CESTOVNÝ RUCH	0.02	
1 ADMINISTRATÍVA	0.88	
1 INTERNE SLUŽBY	6.8	
1 SPORT	0.08	
1 SKOLSTVO	86.06	
1 KULTÚRA	7.5	
1 SOCIÁLNE SLUŽBY	32.78	
1 ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	4.32	
1 AUTOBUSOVÁ DOPRAVA	27.56	
1 OPRAVA A VYSTAVBA CIEST	21.06	
1 SPLATKA UROKOV Z ÚVEROV	4	
1 SPLATKA ISTINY Z ÚVEROV	5.79	
SPOLU (EUR)	266.21	

ROZPOCET VUC PREŠOVSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ ROK 2013		
VAS UCET ZA SLUZBY VUC		
POLOZKA	CENA NA OBCANA	
1 PREDSEDA SK	0.07	
1 PODPREDSEDovia A		
POSLANCI	0.51	
1 ZAMESTNANCI	2.61	
1 MANAŽMENT A PLANOVANIE	1.87	
1 REG. ROZVOJ	16.83	
1 ADMINISTRATÍVA	0.69	
1 INTERNE SLUŽBY	0.69	
1 SKOLSTVO	82.72	
1 KULTÚRA	9.39	
1 SOCIÁLNE SLUŽBY	29.12	
1 ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	0.01	
1 AUTOBUSOVÁ DOPRAVA	15.96	
1 OPRAVA A VYSTAVBA CIEST	18.37	
1 SPLATKA UROKOV Z ÚVEROV	1.29	
1 SPLATKA ISTINY Z ÚVEROV	5.2	
SPOLU (EUR)	185.33	

ROZPOCET VUC NITRIANSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ ROK 2013		
VAS UCET ZA SLUZBY VUC		
POLOZKA	CENA NA OBCANA	
1 PREDSEDA SK	0.07	
1 PODPREDSEDovia A		
POSLANCI	0.64	
1 AUDIT A PRÁVNE SLUŽBY	0.1	
1 ZAMESTNANCI	4.73	
1 MANAŽMENT A PLANOVANIE	1.66	
1 PROPAGÁCIA A MARKETING	0.53	
1 ADMINISTRATÍVA	4.04	
1 INTERNE SLUŽBY	2.14	
1 SPORT	0.25	
1 SKOLSTVO	81.04	
1 KULTÚRA	12.46	
1 SOCIÁLNE SLUŽBY	38.89	
1 ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	2.83	
1 AUTOBUSOVÁ DOPRAVA	14.13	
1 SPRÁVA A UDRŽBA BUDOV	0.59	
1 OPRAVA A VYSTAVBA CIEST	16.18	
1 SPLATKA UROKOV Z ÚVEROV	1.75	
1 SPLATKA ISTINY Z ÚVEROV	3.75	
SPOLU (EUR)	185.78	

ROZPOCET VUC KOŠICKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ ROK 2013		
VAS UCET ZA SLUZBY VUC		
POLOZKA	CENA NA OBCANA	
1 PREDSEDA SK	0.07	
1 ZAMESTNANCI	4.99	
1 MANAŽMENT A PLANOVANIE	0.99	
1 PROPAGÁCIA A MARKETING	0.13	
1 CESTOVNÝ RUCH	0.21	
1 ADMINISTRATÍVA	14.8	
1 PROJEKT EHMK 2013	14.12	
1 SKOLSTVO	77.86	
1 KULTÚRA	14.41	
1 SOCIÁLNE SLUŽBY	36.11	
1 DOPRAVNÉ SLUŽBY	16.47	
1 OPRAVA A VYSTAVBA CIEST	21.55	
1 SPLATKA UROKOV Z ÚVEROV	1.31	
1 SPLATKA ISTINY Z ÚVEROV	6.91	
SPOLU (EUR)	209.93	

Pro/Anti Market

PRO MARKET

Bitcoin žije a darí sa mu skvele

Na jar tohto roku bol Bitcoin horúcou témou v spoločnosti. Jeho cena vyletela na 250 dolárov a vypukol doslova bitcoinový ošiaľ.

Následne však prišlo niekoľko neblahých udalostí. Cena sa prepadla späť k úrovni okolo 100 dolárov a úrady vo viacerých štátoch prišli s veľkými bitcoinovými burzami. Záujem médií padol a nejdenný človek si povedal, že bublina praskla a táto hračka geekov je pre bežných ľudí mŕtva.

Ak ste sa pár mesiacov nepozreli na cenu Bitcoinu, pozrite sa teraz. Ale predtým si sadnite, pretože v momente písania tohto článku Bitcoin už dosiahol hranicu 900 dolárov a po krátkom páde osciluje okolo 650 dolárov. Trhová kapitalizácia tohto garážového projektu neznámeho (?) autora dosahuje 5,5

miliardy dolárov. Na toľko si momentálne ľudia cenia možnosť používať decentralizovanú, nemanipulovateľnú a anonymizovateľnú menu.

Je pravdepodobné, že príde korekcia súčasnej ceny, tak ako prišla na jar. No rovnako pravdepodobné je, že Bitcoin túto korekciu prežije v zdraví. Od jari sa svet Bitcoinu závratne rozrástol. Kamenné obchody, kde akceptujú Bitcoin, rastú vo svete ako huby po daždi, vrátane bratislavskej pobočky siete známych bagetérií. E-shopy, akceptujúce Bitcoin rastú ako huby po jadrovom zamorení. Kúpíte si zaň nielen hosting, či monitor, ale aj dovolenku, právne a lekárske služby, či pivo v krčme. Na webe sa pred časom zjavila dokonca ponuka rozľahlého pozemku pri Bratislave s vyvolávacou cenou 3500 btc. Rozširujú sa aj možnosti pre investorov, keď sa zjavilo viacero derivátov, či možnosť investovať do elektronických Bitcoin baní. V Bratislave má byť tento týždeň dokonca inštalovaný Bitcoin automat.

Bitcoin bez úhony prežil aj úder spred pár týždňov, keď americké orgány dokázali zlikvidovať legendárny nelegálny e-shop Silk Road. Potvrdilo sa, že nákup zakázaných tovarov tvorí len zlomok záujmu o Bitcoin. Pripomíname, že aj váš obľúbený think tank môžete podporiť Bitcoinom!

ANTI MARKET

Daň zo Slnka je už na svete

„Za chvíľu nám zdaní aj Slnko a vzduch!“,

povzdychne si nejdenný z nás pri sledovaní správ o čoraz inovatívnejších daniach, ktoré zavádzajú nielen slovenské vlády.

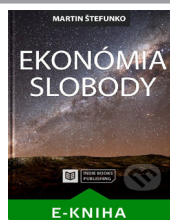
Na Slovensku sa zjavila daň z registrácie automobilov, banková daň, či najnovšie daň z podnikania (daňové licencie). Majstrami vo vymýšľaní daní sú Francúzski politici, ktorí prišli s daňou na energetické nápoje či prehrávače hudby.

No španielska (pravícová) vláda ich prekonala. Ak si v Španielsku na svojom dome spravíte ostrovný (nepripojený na externú sieť) fotovoltický systém, hrozí vám teoretická pokuta až 30 miliónov eur. Všetka fotovoltika tam totiž musí byť pripojená do siete a platiť daň. Opatrenie vzniklo už v auguste, no Španieli sa zastrájali, že ho budú ignorovať. Smiech ich prešiel tento mesiac. „Solárna polícia“ má právo vniknúť na váš majetok a skontrolovať, či nemáte nenahlásené panely. Pozor, nemýľte si daň zo Slnka so solárnou daňou, aká sa platí v Česku, či navrhuje na Slovensku. Kým solárna daň dopadá na dotované fotovoltické elektrárne (a štát sa tak snaží získať nazad časť vyplatených dotácií), daň zo Slnka je na elektrinu, vyrobenú vlastnými nákladmi (investíciou) a na vlastnú spotrebu.

Dôvody tohto opatrenia sú prozaické. Španielsko v poslednej dekáde bolo spolu s Nemeckom najväčším podporovateľom OZE v Európe. Gigantické dotácie do solárnych a veterných parkov kombinované s regulovanými cenami elektriny a iných energií (pripomína vám to niečo?) spôsobili, že španielsky energetický sektor naakumuloval 26 miliárd eur dlhu. Prišiel čas zaplatiť darčeky pre voličov a vláda sa snaží žmýkať kde sa dá, vrátane energetického trhu.

Európska politika takzvaných zelených energií sa tak v Španielsku prepracovala na novú úroveň absurdnosti. Po rokoch doslova zúrivej podpory ekonomicky stratových solárnych a veterných parkov vláda začína na OZE poľovať práve tam, kde dávajú aký-taký zmysel. Teda v domácnostiach, ktoré sa z bezpečnostných, ekonomických či morálnych dôvodov snažia dobrovoľne dosiahnuť sebestačnosť v produkcii elektriny.

MARTIN ŠTEFANKO: EKONÓMIA SLOBODY

E-kniha popisuje základné myšlienky rakúskej školy ekonómie a ich aplikácie. Rakúska škola dávno pred kolapsom komunizmu popisala problémy socialistického ekonomického plánovania a jej dnešní predstavitelia úspešne predpovedali finančnú krízu.

Táto e-kniha vydaná INESS je dostupná v internetovom kníhkupectve Martinus za 2,80 Eur.

JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline?

Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii Ekonomický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom, ktorú si v INESS môžete zakúpiť za 3,99 eur.

PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Slovenské vydanie: (c) TRIM Broker a INESS
Rok 2011, 160 strán

Knihu si môžete za cenu 9,50 Eur zakúpiť v INESS alebo v obchode vo vašom meste.